بۆچی مەسعوود محەمەد بۆ ئێستای ئێمە گرنگە؟ ... نەبەز سەمەد

لەم وتارەدا دەمەوێ سەبارەت بە دوو تەوەر قسە بکەم، تەوەرەی یەکەم: بۆچی مەسعوود محەمەد کەم دەخوێندرێتەوە و کەم گرنگی پێدەدرێ؟ تەوەرەی دووەم بۆچی مەسعوود محەمەد بۆ ئێستای ئێمە گرنگە؟

تەوەرەی یەکەم:

_ گرنگی نەدان بە مەسعوود محەمەد چەند هۆکارێکی هەیە:

١. هۆکاری یەکەم: هۆکاری سیاسی و حیزبی

لێرە حیزبی کوردی هەموو شتێکیان لە نێوان خۆیاندا دابەشکردووە، هەر لە شوێن، پارە، سامان، ئابووری، تا هزر، زمان، نووسەران و ڕۆشنبیران. ئەگەر نووسەرێک یان ڕۆشنبیرێک سەر بە حیزبێکی ئەوان نەبێ، ئەوا فەرامۆش دەکرێ و پەراوێز دەخرێ. کەواتە لێرەوە ئەو دەرەنجامە دەبێینەوە بۆیە گرنگی بە مەسعوود محەمەد نادرێ، چونکە ئەو سەر بە هیچ حیزبێک نییە.

٢. هۆکاری دووەم: مەسعوود محەمەد هەروەکو سۆکراتێس، هزرڤان و فەیلەسوفێکی ”هەق_بێژ/ ڕاستەوخۆ_بێژ”ە. واتا بەڕاستگۆیی، بەڕوونی، بێپەروا، و ڕاستەوخۆ قسەی خۆی دەکا و ڕەخنە دەکا. چی لە هۆشی دایە ئەوە دەڵێ بەبێ ئەوەی گرنگی بەوە بدا داخۆ کە لەو قسانەی پەست دەبێ. ئەم جۆرە لە فەیلەسوف، لە هزرڤان لەگەڵ دەسەڵاتی سیاسی، حیزبی کوردی، و ڕۆشنبیری کوردی ناگونجێ، بۆیە هەوڵی پەراوێزخستنی ئەو جۆرە لە هزرڤان دەدا.

٣. هۆکاری سێیەم: زمان. مەسعوود محەمەد بە زمانێکی کوردی پوخت و باڵا دەنووسێ، کە ئاستی زمانی ڕۆژانەیی و زارەکی تێپەڕاندووە. ئەمەش وادەکا هەموو خوێنەرێک نەتوانێ ئیشەکانی بخوێنێتەوە، ئاخر خوێنەری ئێمە لەگەڵ ئەو نووسینانەدا ڕاهاتووە کە بە زمانێکی ڕۆژانەیی، زارەکی، و ناوچەیی نووسراون، بە تێگەیشتنیان خۆ ماندووکردن و شارەزاییەکی ئەوتۆیان ناوێ. زۆرینەی نووسەری کورد ڕۆژانە چۆن قسەدەکەن ئەوهاش دەنووسن، بێئاگا لەوەی کە زمانی نووسین و ئاخاوتن زۆر لە یەکدی جوداوازن. جگەلەوە کە نووسینەکانیان پڕن لە هەڵەی زمانەوانی، ڕێنووس، پنتبەندی، هتاد.

هەروەها ئێستا بەهۆی فەیسبوک، تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و ڕاگەیاندنی کوردییەوە زمانی کوردی زۆر شێوێندراوە. بۆیە کەسێکی زمانزانی وەک مەسعوود محەمەد، کە بە کوردییەکی ڕەسەن و جوان دەنووسێ خوێنەری کورد لێی تێناگا و ناشیەوێ بۆ تێگەیشتنی خۆی ماندوو بکا، ئاخر خوێنەری کورد زۆر تەنبەڵ کراوە، بە زمانێکی ئاستنزمی ڕۆژانەیی خۆش کراوە و ڕاهێنراوە بۆیە مەسعوود محەمەد ناخوێنێتەوە.

٤. هۆکاری چوارەم: کایەی ڕۆشنبیری کوردی. بەهۆی نەبوونی ڕەخنە، ڕەخنەگر و هزرینی ڕەخنەییەوە لەنێو کولتوور و ڕۆشنبیریی کوردی، دەقی باش و خراپ، ئیشێکی باڵا و ئیشێکی نزم لێکجودا ناکرێتەوە.
کایەی ڕۆشنبیری کوردی بەهەمان شێوەی کایەی سیاسی شێواوە، دابەشێنراوە، حیزبەندراوە، بۆیە نووسەران بوونە بە گروپی جودا و دژ بەیەکدی، بوونە بە نووسەری پابەند و مولتەزیم.
نووسەرانی کورد دوای زۆربوونی ژمارەی ڕۆژنامە، و بڵاوکراوەکان، زۆرینەیان بوون بە ڕۆژانەنووس، ستووننووس، سادەنووس، بۆیە هیچیدی تاقەتی گەڕان و لێکۆڵینەوەیان نییە، بەڵکو بەدووی بابەتی ڕۆژانەیی و سوک و ئاساندا دەگەڕێن. بۆیە لە دۆخێکی وەهادا کەسێکی وەک مەسعوود محەمەد کە بەقووڵی و بەوردی لە هزرینێکی قووڵی خەمەندەوە دەنووسێ، ناخوێندرێتەوە، ئاخر هزری مەسعوود محەمەد بەئاسانی خۆی بەدەستەوە نادا.

٥. هۆکاری پێنجەم: جوداوازی. بەگشتی کولتووری کوردی حەزی لە جوداوازی نییە، بەڵکو داواکاری بۆ وەکیەکی و لێکچوون بەرزدەکاتەوە، دەیەوێ هەمووان لە یەکبچن. نووسەرەکان لەیەک دەچن، خەریکی لاساییکردنەوەن، دژی جوداوازین، خەریکی گواستنەوەی زانیارین، نەک بەرهەمهێنانی زانین و مەعریفە. بۆیە کاتێک وەک مەسعوود محەمەد جوداواز بی، وەک ئەوان نەهزری، نەنووسی، هتاد، ئەوا تۆ پەراوێز دەخرێی و ناخوێندرێیتەوە.

٦. هۆکاری شەشەم: خۆنەوێنی و خۆدازنانندن.

بەگشتی کولتووری کوردی لە بەرانبەر دەرەوە لە بەرانبەر بێگانەدا خۆنەوێنە، خۆی نزم دەبینێ، خۆی بچووک دەکاتەوە، خۆی دادەزنێنێ. لە کایەی ڕۆشنبیری کوردیشدا ئەم خۆنەوێنی و خۆدازنانندنە پەرچەندراوە، بۆیە دەبینین ڕۆشنبیران و نووسەرانی ئێمە هێندەی خەریکی لاساییکردنەوە، گواستنەوە، و گۆتنەوەی قسە و فەلسەفەی دەرەوەی کۆمەڵگەی کوردی، بەتایبەتی خۆرئاوان هێندە خەریکی هزرینێکی ڕەسەنی کوردی نین و هێندە بایەخ بە هزر و فەلسەفە و

کولتووری کوردی نادەن. بۆیە هێندەی ناوهێنانی نیتچە، فوکۆ، درێدا، ژیژەک هتاد هێندە خۆیان بە مەسعوود محەمەد، شاکر فەتاح، هتاد خەریکناکەن. بۆیە لە دۆخێکی بەم شێوەیەدا مەسعوود محەمەد ناخوێندرێتەوە.

تەوەرەی دووەم:
بۆچی مەسعوود محەمەد بۆ ئێستای ئێمە گرنگە؟

١. هۆکاری یەکەم، ئێمە ئێستا لەنێو پرۆسەیەکی مەترسیداردا ین: پرۆسەی نامرۆڤاندن. مرۆڤی کورد لە مرۆڤبوون دەخرێ، مرۆڤبوونی لێدادەمار□، بەهاکانی، ویست و ئیرادەی، مافەکانی لێدەسەندرێتەوە. هەروەها لە ڕووی مۆڕاڵیییەوە، مرۆڤی کورد توانستی هەڵبژاردن (چاکە و خراپە)ی لێ دەسەندرێتەوە. ئەو شکۆمەندی و مەزنییەی کە وەک مرۆڤ هەیەتی لێ دادەڕنرێ، ئەو ڕێزمەندییەی وەک مرۆڤ هەیەتی لێی دادەمار□. واتا سوکایەتی، بێڕێزی ب□ مرۆڤی کورد دەکرێ. برسی دەکرێ، بێئیرادە دەکرێ، دەکرێ بە ئامراز و دەسوێژ، وەک ڕۆبۆت هەڵدەسوڕێندرێ.
مەسعوود محەمەد بۆیە گرنگە، چونکە ئەو ڕێک پێچەوانەی ئەو ڕەوتە ئیش دەکا، سەرجەم هەوڵ و خەبتینەکانی ئەو لەپێناو مرۆڤدایە، فەلسەفەی مەسعوود محەمەد دژی پرۆسەی نامرۆڤاندن دەوەستێتەوە و ڕەخنەی دەکا. ئەو دەیەوێ مرۆڤی تێکشکێنراوی کورد، جارێکی دیکە سەرلەنوێ بونیادبنێتەوە، ئەو دەیەوێ ویست و ئیرادە بە مرۆڤی کورد بداتەوە. ئازادی، شکۆمەندی، ڕێزمەندی و مەزنێتی ب□ مرۆڤی کورد بگێڕێتەوە. ئاخر مەسعوود محەمەد سەرجەم فەلسەفەکەی لەسەر بنەمای ویستی ئازادی مرۆڤ بناغەدەڕێژێ.

٢. هۆکاری دووەم: ئێمە ئێستا لەنێو کێشەیەکی قووڵدا دەژین ئەویش کێشەی بێهزرێتی"یە، واتا بیر نەکردنەوە، نەهزرین، ئاخر ئێمە بکەری هزرڤانمان نییە، یان زۆر کەمە. ئێمە پێش ئەوەی قەیرانی دارایی، سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتیمان هەبێ قەیرانی بێهزرێتی و بیرنەکردنەوەمان هەیە. چونکە ئەگەر بیرمان بکردبوایەوە، ئەگەر لێبهزریبوایەین، ئەوا ئێستا ڕووبەڕووی ئەو هەموو قەیرانە نەدەبووینەوە. نموونە: شێواوی کایەی سیاسی، ڕۆشنیری، زانینگەکان، تەلارسازی کوردی، خانووی کوردی بە بلۆک و چیمەنتۆ، شێواوی زمان، شێواوی هزرین، شێواوی کولتوور و هونەر، گەڕەلاوژێی سیاسی و کۆمەڵایەتی. (ئاژووتنی هۆڤیانەی زۆرینەی شۆفێران، خەرجکردنی بێویژدانانەی ئاو و کارەبا، فرەخۆری، هەروەها چڵێسی لە گشت بوارەکانی ژیاندا وەک ڕازاندنەوەی ناوماڵ، خۆپۆشین، هەڵپەی هزری

و ئەدەبی).

مەسعوود محەمەد بۆیە گرنگە چونکە فەرمان دەکا بهزرین، بیربکەینەوە، لەبری ئەوەی لاسایی ئەم و ئەو بکەینەوە خۆمان بیربکەینەوە و ڕەسەن و خۆیی بین نەک لاسایکار، لەبری ئەوەی کوردستان بکەین بە دوبەی، بە تورکیا، دەیکەین بە کوردستان، لەبری ئەوەی لاسایی تورک، عەرەب، فارس، ئینگلیز بکەینەوە کوردانە دەهزرین، کولتوور، زمان و شارستانێتی خۆمان بونیاد دەنێین. ئاخر ئەمە چۆن کاڵاکانمان لە دەرەوە بۆ دێ، بە هەمان شێوەی بازرگانەکان نووسەرانیش هزر و ئیدەکانمان لە دەرەوە بۆ دێنن. هەروەها وەزارەتی پەروەردە سیستەمی سویدیمان بۆ دێنێ. بەڵام مەسعوود محەمەد وەک کوردێک دەهزرێ، بە کوردی بیردەکاتەوە، نەک لاسایی بکاتەوە.

٣. هۆکاری سێیەم: مەسعوود محەمەد گرنگە بۆ ئەوەی ڕووبەڕووی ئەو ئەتککردنەی زمانی کوردی ببینەوە لەلایەن نووسەران، ڕۆشنبیران، ڕۆژنامەوانان، و ڕاگەیاندنکاران. بۆ ئەوەی زمانی کوردی لەو دۆخە دەربازبکەین، گەشەی پێبدەین، لە سادەنووسی و ڕۆژانەنووسی دەربازی بکەین، گەرەکە مەسعوود محەمەد بە هەند وەربگرین. لەبەر ئەوەی مەسعوود محەمەد زمانزانێکی بەتوانایە، کوردیزانێکی باڵایە، لەلای ئەو هزر و زمان لە یەکدی جودا نابنەوە، لای ئەو زمان لە هۆشەوە سەرچاوە دەگرێ. زمان زادەی هۆشی مرۆڤە، مرۆڤ بۆیە زمانی هەیە، چونکە هۆش و ئاوەزی هەیە.

٤. هۆکاری چوارەم: ئێستا بەگشتی کایەی ڕۆشنبیری کوردی خەریکی گواستنەوە و دانەوەی زانیاری و لاساییکردنەوەیە، نەک بەرهەمهێنانی زانین و مەعریفە. تەنانەت زانینگە (زانکۆ!)ش مەعریفە بەرهەم ناهێنێ، بەڵکو زانیاری دەبەخشێتە خوێندکارەکانی. بۆیە لە زانکۆ و پێش زانکۆش کولتووری دەرخاندن باڵادەستە نەک تێگەیشتن. گەر وشەی خوێندکار و قوتابی شیبکەینەوە، ئەوا ئەو کولتوورە و دۆخی زانکۆ بە باشی ڕووندەبێتەوە.

مەسعوود محەمەد بۆیە گرنگە، تاکو لە دانەوەی زانیارییەوە بە بەرهەمهێنانی مەعریفە بگوازینەوە، ئاخر ئەو مەعریفە، هزر و فەلسەفە بەرهەمدەهێنێ. بۆ ئەوەی لە کولتووری دەرخاندن، باڵاتر دانانی کتێب و مەلزەمە بەسەر خوێنەر، بەسەر مرۆڤدا دەربازبین، ئەوا خوێندنەوەی مەسعوود محەمەد زەروورە، ئاخر ئەو پێمان دەڵێ مرۆڤ لە کتێب باڵاترە، کتێب مرۆڤ نووسیویەتی، چۆن دەبێ لەو

باڵاتر بێ. بۆ ئەوەی فێری شرۆڤەکردنی دەق، ڕەخنەکردن، و هزرینی ڕەخنەیی بین مەسعوود محەمەد ئاتاجە.

گفتوگۆ لەگەڵ نوسەرو ڕەخنەگر عەبدوڵا تاهیر بەرزنجی

نوسەرو ڕەخنەگر عەبدوڵا تاهیر بەرزنجی:
دەقی زیندوو، ئەگەر ڕەخنەگر قسەشی لەسەر نەکات هەر زیندووە.
یەکێك لە قەڵەمە جدی و زیندووەکانی ناو دونیای ئەدەبی ئێمە، کە ساڵانێکە وەك وەرگێڕو نوسەرو ڕەخنەگر کاردەکات، مامۆستا (عەبدوڵا تاهر) بەرزنج یە، لەم دیمانەیەدا چەند پرسیارێکم دەربارەی گرنگی (شیعرو گۆڕانکاریەکانی چیرۆك و ڕۆمان و پێوسیتی ڕەخنە) ئاراستەکردو سەرەنجام گفتوگۆکەمان ئەم دیدارەی لێکەوتەوە.

سازدانی : شاخەوان سدیق ….

پ1/ هەندێك جار دەوترێت، بەرهەمی ئەدەبی زیندوو نییە تا نەچێتە بەردەم لێکۆڵینەوە و هەڵسەنگاندنی کەسی ڕەخنەگر، بە مەبەستی شرۆڤەکردن ودووبارە خوێندنەوەی ڕەهەندە قووڵەکانی ئەو بەرهەمە، بە بڕوای بەڕێزتان تا چەند ئەم بۆچوونە ڕاستە؟

عەبدوڵا تاهیر/ ڕەنگە جۆرێك زیادەڕۆیی لەبەشێکی بۆچوونەکەدا هەبێت، چونکە هەزارەها دەقی کۆن و نوێی زیندووی دنیا ومیللەتان هەن تا ئێستایش نەچوونەتە بەردەم لێکۆڵینەوە وهەڵسەنگاندنی ڕەخنەگران، تا ئێستایش هیچ ڕەخنەگرێك دەستی بۆ نەبردوون. زیندووبوونی بەرهەمی ئەدەبی بەوە نییە، یا مەرج نییە بچێتە بەردەم لێکۆڵینەوەی فڵان یا فیسار ڕەخنەگرەوە، ناکرێت ئەمە بکرێت بە مەرج بۆ زیندوویی دەق وبەرهەمی باڵا. زیندووبوونی بەرهەم پەیوەندیی بە بەرهەمەکە خۆیەوەیە، بەو کەسەوەیە کە ئەینووسێت،نەك بە ڕەخنەکارەکەوە،ڕەخنەکاری بەتوانا و ڕاستگۆ ئەتوانێت بەها جوانەکانی کەشفکات، بەڵام ئەگەر بەهای نەبوو مەحاڵە بەهای پێ ببەخشێت. چەندین بەلکو بگرە زۆربەی بەرهەمە جوانەکانی گەوران یا

(شێرکۆ یا حسێن عارف) لە گەورەیی خۆیان ناکەون وهیچ کەسێکیش دەستی بۆ نەبردوون، چەندین بەرهەمی مردوویش یا بێکەڵکیش هەن بە وتار و کتێب لەسەریان نووسراوە،بەتایبەتی لە زانکۆکاندا. لەو زانکۆ زلوزەبەلاحانەدا ناوی وا ئەهێننە پێشەوە لە قوتوی هیچ عەتارێکدا نییە، ئەمە بە بیانوی ئەوەی ئەم شاعیرە مەجهولە لە کۆندا دوو میعری نووسیوە، بەڵام چونکە خەڵکی ئەو شوێنەیە کە زانکۆکەی لێیە ئیتر ئەیکەن بە بیانوو بۆ ئەوەی بیهێننە پێشەوە.سەیری ئەم مەرجە سەقەتانە بکە ! ئافەرین پێوەری زانستی، جا هەندێك ناونیشانی زەق و سەیریشیان بۆ هەڵئەبژێرن، وەك (پێوەری سیمێلۆجی بۆ خوێندنەوەی شیعری…) یا (شیعرییەت لە بەرهەمی…) سەیری شیعری کابرایش ئەکەیت ئەبینی هەر شیعری بە وەزن و قافییە زانیوە و هیچی تر. موفارەقەیەکی سەیرە ئیتر یەکێ لەم زانکۆیەدا نایە بڵێ کاکە وانا!

پ2/ تا چەند بەرهەمی ئەدەبی بەبێ قسەکردن لەسەری بەرهەمێکی زیندووە، ئەو گرنگییەی ڕەخنە بە بەرهەمێکی ئەدەبیی دەبەخشێت چییە؟

عەبدوڵا تاهیر/ دەقی زیندوو هەر زیندووە، ئەگەر ڕەخنە قسەیشی لەسەر نەکات. بیگومان ڕەخنەگری بە سەلیقە ئەتوانێت بەهای جوانییەکەی بدۆزێتەوە و لە قاڵبێکی ڕەخنەییدا بیخاتەڕو، یا کارێکی تری تێدابکات. هیچ کات ڕەخنەکاران ناتوانن گیان بۆ جەستەی دەقی بێگیان بگەڕێننەوە.

پ3/ ڕەخنە هەڵوەشاندنەوەی بەرهەمی ئەدەبییە، یان دووبارە مانادانەوەیە پێی؟ بۆچی نووسەرانی ئێمە لە ڕەخنە نووسین لە بەرهەمەکانیان نیگەران دەبن؟

عەبدوڵا تاهیر/ هەڵوەشاندنەوە زاراوەیەکە بە پەیڕەوەکانی ڕەخنەی نوێوە پەیوەستە، وەك بونیادگەری وهەڵوەشانەوەخوازی و…من چ بەعەرەبی بێت یابە کوردی لە کۆتایی هەشتاکانەوە بە چەند نووسینێك لەمانە دواوم، دەقیشمان پێ خوێندوونەتەوە. ساڵی (1992)لە گۆڤاری پرۆژەدا کە بەعەرەبی و کوردی لە سلێمانی دەرماندەکرد، بەیاننامەیەکی ڕەخنەییم بڵاوکردەوە، کە خۆی لەسەرەتادا وتارێك بوو ساڵی (1989)نووسیبووم، تێیدا جەختم لەسەر ڕەوتی نوێ و پەیڕەو و زاراوەی ڕەخنەی نوێ کردووەتەوە. بێگومان سوودیان بۆ ڕەخنە هەبووە، هەر یەك لە بونیادگەری و پاشبونیادگەری و ڕەخنەی وەرگرتن.. هتد وەرچەخان بوون لە ڕەوتی ڕەخنەییدا، بە بۆچوونی

ئێستایشم هەریەکەیان لە شتێکدا زیادەڕۆیی تێدا بووە، بۆ نموونە، زیادەڕۆیی بونیادگەری لەوەدایە، لە ڕادەبەدەر پێ لەسەر دەق دادەگرێ و لە سەرچاوەی دەرەکی دایئەبڕێت و نووسەر تا ڕادەی بزرکردن کەمدەکاتەوە، یا ڕەخنەی وەرگرتن لە یەکێک لەسێ کوچکەی (نووسەر، دەق ، وەرگر)کەمدەکاتەوە، باشترە سەرلەنوێ پیاچوونەوە بە هەرسێکیاندا بکرێتەوە. سەبارەت بە دووبارە مانادانەوە بە دەق،بە دوو جۆر لە پرسیارەکەت ئەگەم، یەکەمیان گەڕانەوە ئەگەیەنێت بو باوەشی مانای مەرکەزیی دەقەکە،واتە ئەو مانا سەرەکییەی کە نووسەر گەرەکێتی، دووەمیشیان فرەکردنی مانای جۆراوجۆری دەقە، کە خوێندنەوەی جۆراوجۆر دەیخولقێنێت. سەبارەت بەوەی بۆچی نووسەران لە ڕەخنە نیگەران ئەبن، ئەوە بە شێوەیەکی گشتی هەموو ئەگرێتەوە، پەیوەندیشی بە پێکهاتەی کۆمەڵایەتی ودەروونی و فیکریشمانەوە هەیە با لە هەموو شتێکی کۆمەڵاتیمان بگەڕێین وبڕێینە سەر شتی گرنگتر، تۆ سەیری ژیانی سیاسی وفیکریی سەردەمی تێکڕاوبوونمان بەمێدۆرنە بکە، خەڵك وتاکیان بە توندوتیژی و یەکتر قبووڵنەکردن پەروەردەکردووە، بۆیە گفتۆگۆکانیان نەزۆك بوون و بەشێوەیەکی نادروست هاتوون و بەردەوامبوون، ئیتر ئەمە هەموو بوارەکانی ژیانی گرتووەتەوە. هەڵەیەکی گەورە کە بزووتنەوەی چەپی چل و پەنجای سەدەی ڕابردوو کردوویەتی،ئەوەیە کە هەر ڕۆشنبیرێك مارکسییانە بیرینەکردبێتەوە، بیرکردنەوەی بە بەهادار نەزانییوە، واتە ڕای جیاواز و فرەگەراییان پێ قبووڵنەکراوە، هەروەها بەرە حیزبی و ڕۆشنبیرییەکانی تریش هەمان شتیان پەیڕەوکردووە، ئیتر ئەم بزووتنەوە و حیزبانە کە بەرهەمی قۆناغی نوێمانن، زەمینەیەکی وایان نەڕەخسانووە بۆ نەشونماکردنی قبوڵکرنی ڕاو گفتووگۆی جیاواز. تۆ سەیری گفتوگۆی نێوان ئەو لا جیاوازانە بکە کاتێك لە دەیەکانی ڕابردوودا لە ڕۆژنامەکانیاندا لەسەر بابەتێك قسەیانکردووە، ئەبینیت زمانیکی زبر و بیرێکی توند وتیژ، هەر ئەوەیە خەنجەریان هەڵنەگرتووە، کەنالەکانی ڕاگەیاندن، ئەمانە لە هەموو بوارەکانی ژیانماندا بە خراپی ڕەنگدەدەنەوە،یەك لەوانە کاری ڕەخنەیە.پاشان لای ئێمە ڕەخنە وەك بوارێکی نووسین تازە پەیدا بووە،تەمەنی نییە،ئەمە نەك لەچاو یۆناندا، بگرە لەچاو عەرەب وفارسیشدا. کاریگەریی فیکری یۆنانی بەسەر ڕەخنەی ڕەوانبێژیی عەرەبەوە دیارە، بەڵام ئەوان چەندین سەدەیە کار بەو ڕەخنەیە دەکەن، لە نووسین ودانیشتنیاندا ئەدیبان بەو جۆرە ڕەخنە بەلاغییە مامەڵە دەکەن، بەئاشکرا گفتووگۆیان لەبارەی شیعرەکانیانەوە کردووە، سەیری ئەو کتێبە کۆنانەیان بکە، پڕە لە نموونەی ئاشکرا. لە کۆتایی سەردەمی جاهیلیدا، بازار و دانیشتنی ئەدەبی زۆربوون،

لەوانە لە بازاڕی عکازدا چادریان بۆ نابیغەی زوبیانی هەڵداوە، ئیتر شاعیران هاتوون و لە مەجلیسەکەیدا شیعریان خوێندووەتەوە بۆ ئەوەی ئەو هەڵیانسەنگێنێت و ڕای خۆی بدات.

جارێك شاعیران ئەعشا و (حەسانی کوڕی سابیت وخاتو خەنسا)ی شاعیر ئامادەئەبن و شیعری بۆ دەخوێننەوە، لە کۆتاییەکەدا خاتو (خەنسا) شیعرێکی بۆ دەخوێنێتەوە، (نابیغ)ەی زوبیانییش ئەڵێت، خەنسا، ئەگەر ئەعشای شاعیر لێرەدا ئامادە نەبوایە وشیعری نەخوێندبایەتەوە، ئەوە ئەموت تۆ گەورەترین شاعیری جن و ئینسی. جارێك(ام جندب) ی ژنی (ئمرو ئەلقەیس) ئەبێت بە حەکەم لەنێوان ئمرو ئەلقەیسی مێردی و عەلقەمەدا کە شاعیرێکی بەتوانا بووە،جا ئیتر هەردووکیان وەسفی ئەسپ دەکەن،لە کۆتاییدا (ام جندب) ڕای خۆی دەرئەبڕێت و شیعرەکەی عەلقەمە بەباشتر ئەزانێت، چونکە وا وەسفی ئەسپەکەی کردووە ئەڵێی باڵی لێ ڕواوە و لەگەڵ بادا پێشبڕکێ دەکات، بەڵام ئمرو ئەلقەیس وەسفی ئەسپێکی لەڕولاواز دەکات، سوارەکەی هەر خەریکی قامچیلێدانە و ناگات بە نێچیر.

لەم هەڵسەنگاندنەدا چەند وانەیەك ئەبینین، یەك لەوانە زەکاوەتی ئافرەتە ڕەخنەگرەکەیە، دوو ئینساف وڕاستگۆییەتی، کە مەرجە و بەدرێژایی زەمەن ڕەخنە پێویسی پێی بووە. ئەم بەهای شیعری بەلاوە گرنگتربووە نەك پەیوەندیی خێزانیی خۆی. ئێمە لەم سەردەمە تازەیشدا بەدەس گرووپ و گرووپکارییەوە ئەناڵێنین، ڕاستگۆیی پەیوەندیی کۆمەڵایەتی ئەدەین بەسەر ڕاستگۆیی هونەریدا، ئەو نموونانەی باسمانکردن کاریگەریی باشیان هەبووە، تاڕادەیەك شاعیرانی کۆنی عەرەب ڕای یەکتری لە سنوورێکدا قبووڵبکەن. من ناڵێم گەلی عەرەب وەك میللەتانی ڕۆژهەڵاتی ئیسلامی داخراو نییە، بەلام باوەڕم بەوەیە کە لە بواری شیعردا ئەو ڕەخنە ڕەوانبێژییەیان، ڕۆڵیکی هەبووە لە قبووڵکردنی ڕای جیاوازدا سەبارەت بە شیعر. پەیڕەوکردنی ئەم نەریتە لە سەردەمی جاهیلییەوە تا ئیستا کاریگەریی باشی بەجێهێشتووە. ئەگەر ئەو هەوڵ و نەریتانە زوو لای خۆیشمان هەبوایە، ئێستا ڕەخنە وبۆچوونی ئێمەیش وئامادەییمان بۆ قبووڵکردنی ڕای رەخنەیی جیاواز، شتێکی باشتر ئەبوو.زۆرجار ڕەخنە لای ئێمە بووە بە ئامرازی لێدان، هەم ڕەخنەکارەکە وایدادناوە کە تیر ئەهاوێت وهەم ئەوەیشی کە ڕەخنە لە بابەتەکەیی ئەگیرێت وای داناوە بەر تیر ئەکەوێت، لەم کاتانەدا ڕەخنە ئەبێت بە وەسیلە، نەك ئامانجێك بۆ ڕۆشنکردنەوە.

پ4/ ئایە ئێمە وەك کورد کەسی پسپۆری ڕەخنەگرمان هەیە؟ بۆچی

بەرهەمە ئەدەبییەکانی ئێمە بە فلتەری ڕەخنەدا ناڕۆن؟

عەبدوڵا تاهیر/ بەبۆچوونم هیچ میللەتێك نییە لە جیهاندا سەرجەم بەرهەمی ئەدەبیی بە فلتەری ڕەخنەدا تێپەریبێت. لە یۆنانی خاوەن سەرچاوەی ڕەخنەوە بگرە تا دێتە سەر ئەدەبی ئەمڕۆی میللەتان. بیرمان نەچێت ڕوویەك لە ڕووەکانی ڕەخنە مەسەلەی هەڵبژاردن و هەڵبژاردنی دەقە. ناکرێت ڕەخنەگر دابنیشێت وچاوەڕوانی ئەوە بکات تا بزانێت، ئەمڕۆ ئەم گۆڤارە شەش شیعر بڵاودەکاتەوە و ئەو گۆڤار هەشت چیرۆك وئەو دەزگایە چوار کۆمەلە شیعر یا چیرۆك چاپدەکات، تا بۆیان دابنیشێت و لەسەریان بنووسێت. ئەمە ئیشی ڕەخنەگر نییە، ئیشی لاپەڕەی ڕۆژنامەیەکە یا گۆڤارێکە بە نووسینێکی کورت ئەیانخاتەڕوو.کەواتە ئەگەر بەرهەمێك خۆی زیندوو نەبوو، لەبنەرەِتدا بە سەقەتی هاتبوو، ڕەخنە ناتوانێت ڕۆحی بەبەردابکات، ئەگەر ڕەخنەگر پەنابباتە بەر هەڵسەنگاندن، کە لە ڕەگەزە سەرەتاکانی ڕەخنەی باوە، ئەتوانێت باسی چەوتی بکات. ڕەخنەکار ئەتوانێت رووە جوانەکانی بەرهەم بە زمان ومەنهەجێکی گونجاو کەشفبکات.

پ5/ بابینە سەر باسی شیعر دەڵێن" شیعری مۆدێرن وەك جۆرێك لە کۆکراوەی ژانرەکانی تری لێهاتووە، واتە لە شیعرێکدا، (چیرۆك ودراماو پەخشان) دەبینینەوە. وەك ئەوەی (لە کورسی و ڕەنگدان وئۆستا کچۆك نیشتیمانمە) شێرکۆ بێکەس کردوویەتی، هۆکاری ئەم پەلهاویشتنە بۆ ژانرەکانی تر لە شیعری مۆدێرنا چییە؟

عەبدوڵا تاهیر/ هەموو شیعری مۆدێرن وای لێنەهاتووە، ئێستایش زۆربەی زۆری شیعری نوێ تاك ژانرە، ئەمەی کە تۆ باسیدەکەیت پێیئەوترێت دەقی کراوە،کە چەند ژانرێك لەخۆ ئەگرێت، ئەمە جۆرێکە لە جۆرەکانی شیعری نوێ نەك هەمووی،لە شیعری نوێدا دەقی وا نووسراوە کە تەنها سوودی لە شانۆ بینیوە یا لە چیرۆك یا لە سینەما، بەڵام نەبووە بەدەقی کراوە، یان نووسەرەکە خۆی وای ویستووە.لە حەفتاو هەشتاکاندا چەندین دەقمان هەن لەم جۆرەن. بە شێوەیەکی گشتی شیعر ئەو شوناسەی جارانی نەماوە هەر لە ڕەگەزێکی خاڵسدا بمێنێتەوە، بەڵام ئەمە بەو مانایە نا کە هەموو شیعری نوێ ببێت بە دەقی کراوە یا ببێت بەیەك جۆر شیعر. نموونەی لە ئەدەبی کوردیدا زۆر نییە. نییەت و مەخسەد ڕۆڵ ئەبینن لە دیاریکردنی ژانردا.من ئەتوانم بۆ بەرهەمی نوێگەریی دووەممان ،بۆ سەرەتای حەفتاکان بگەڕێمەوە و چەند دەقێك هەڵبژێرم و ڕەگێکی سەرەتایی

دەقی کراوەیان تێدا بدۆزمەوە،بو نموونە بگەڕێمەوە بۆ چەند شتێك لە چیرۆکەکانی لەتیف حامید،بۆ سەر دەقێکی ڕەفیق سابیر،بەڵام ئەوان مەبەست (قەسد ومەخسەد)یان نەبووە،دەقی کراوە بنووسن.یەکەم کەس لەناو کوردا بە قەسد دەقی واڵای نووسیبێت شێرکۆ بێکەسە.ئەو ناوی لێئەنێت،لەسەر بەرگەکەی ناوی دەقی واڵا ئەچەسپێنێت،واتە مەخسەدەکەی ژانرەکە دیاریدەکات، ئیتر من وەك ڕەخنەگرێك لەو دیاریکردن ومەخسەدەیەوە مامەڵە لە گەڵ دەقەکەیدا دەکەم،ئایە تاچەند سەرکەوتووە؟ چۆنچۆنی بۆ دەقی واڵا چووە تا چەند لێیگەیشتووە،هەڵبەزین ودابەزینی لەم هەنگاوەیدا چییە؟

پ6/ شیعری ئێستای کوردی زیاتر لەژێر کاریگەریی شیعر و ئەدەبیاتی فارسیدایە، لە کاتێکدا نەوەی (70 و 80کانی سەدەی ڕابردووی ئێمە، سەرچاوەی ڕۆشنبیرییان هەمووی عەرەبی بووە.ئەمە بۆ؟

عەبدوڵا تاهیر/ پێشتریش ،پێش بیستەکانی سەدەی ڕابردوو، بەهۆی زانینی زمانی تورکی و هەژموونی دەسەڵاتی عوسمانی لە ناوچەکەدا، ئێمە لەئەدەبیاتی تورکەوە نزیکبووین، بگرە بەشێك لە بەئاگابوونمان لە ئەدەبی ڕۆژئاوا، لەڕێگەی زمانی تورکییەوە بووە،فارسییش پێش نەوەدەکان بەشێك لە فاکتەری ڕۆشنبیریی خۆمان بووە، ئەویش لە ڕێگەی حوجرەوە،هەر لە کۆنیشەوە زمانی عەرەبی بەبۆنەی ئایینەکەوە باوبووە و ئاگامان لە شیعری عەرەبی بووە. سەبارەت بە نزیکبوونەوەمان لە شیعر وئەدەبی نوێی عەرەب، ئەوە هەر لە حەفتا و هەشتاکانەوە نەبووە،بەڵکو لەوە کۆنترە و ئەگەڕێتەوە بۆ سی وچلەکانی سەدەی ڕابردوو. لەو ساڵانە بەدواوە وەرچەرخان لە شیعری عەرەبیدا ڕوویدا، (لویس عەوەز) بە کۆمەڵە شیعری (بلۆتێلاند وشیعری تر) و(نازك و بەدر شاکیر سەییاب و بەیاتی و کەسانی دیش). لەو کاتانەوە ئەدیبی کورد بۆ سوودبینین و بەئاگابوون لە ئەزموونی نوێگەری،وەك سەرچاوەیەك لە سەرچاوەکان لە زمان و شیعری عەرەبی نزیکبووەوە،لە حەفتا و هەشتاکاندا ئەم بوارە گوڕوتینێکی زیاتری بە خۆوە بینی،بەدەگمەن هەبوو زمانی عەرەبی نەزانێ و بە عەرەبی نەخوێنێتەوە. حەقیقەتێك هەیە ئەبێت بوترێت، ئەویش ئەوەیە کە ڕاستە عەرەبیی سەرچاوەیەکی گرنگی ڕۆشنبیریی بوو، بەڵام لەبەردەم درووستبوونی دەنگی جۆراوجۆری شیعر وئەدەبدا ڕێگر نەبووە، هەموو سوودیان لە شیعری عەرەبی بینیوە، کەچی هەستناکەیت کە ئەو دەنگانە سێبەری (سەییاب یا بەیاتی یا نازك یا سەعدی یوسف) و…. بن، بەڵکو دەنگی ڕەسەنی واقیعی کوردین، موتوربەکردن وسوودبینین جیایە، وەك (مەحمود دەروێش) ئەڵێت ناتوانیت خۆت لە کەسی تر بپارێزیت. نووسین

نووسینە لەسەر نووسین ،گرنگ ئەوەیە دەنگی خۆت بیت.

شێرکۆ بێکەس دەنگی ڕەسەنی خۆیەتی،ئاشکرایە زمانی عەرەبی سەرچاوەی سەرەکیی ڕۆشنبیریی ئەو بوو، هەر ئەدەبی ڕۆژئاوای بە زمانی عەرەبی ئەخوێندەوە، ئەمە نەبووە هۆی ئەوەی ئەدەبێکی مردوو پێشکەشبکات، بەڵکو ئەدەبێك تەواو مۆرکی شێرکۆ و کوردی پێوەیە. شێرکو بێکەس ئەوەندە بەپەرۆش بوو بۆ موتابەعەکردنی چاپەمەنیی عەرەبی، لە دەرەوەیش لێی دانەبڕا.بیرمە ساڵی 1975 لە مەریوان بوو،لەسلێمانییەوە گۆڤاری (الاقلام) عیراقیی بۆ ئەهات، من خۆم بۆ شایەتی لە مەریوان، دوو جار ئەو گۆڤارە عەرەبیەم بۆ خویندنەوە لێ وەرگرت، بەڵام شێرکۆ خۆی بوو،لەتیف خۆی بوو، پەشێو خۆی بوو ،ئەنوەر قادر خۆی بوو ،کە جارجاریش بە عەرەبی ئەینووسی، فەرهاد شاکەلی خۆی بوو کە عەرەبییەکی چاکی ئەزانی، حسێن عارف خۆی بوو، ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل خۆی بوو،عەبدوڵا سەراج خۆی بوو….لە نەوەد بەدواوە لە فارسی وەرگرتن بوو بە دیاردە،بۆ نموونە، سوهراب سەدەها شیعری مردووی خستە ناو ئەدەبی کوردییەوە، سوودوەرگرتن لە سوهراب کارێکی ئاساییە بە مەرجێك خۆتی لێ دروستبکەیت. شیعری فارسی دەوڵەمەندە،نموونەی باڵای تێدایە، نموونەی وەستاویشی زۆرە، نموونەی وای ئەخوێنمەوە، بڕگیانە، خۆناکرێت هەر دەقێك بە زمانی نیما و سوهراب و ئەحمەدی شاملو نووسرا، ئیتر کوێرانە بڵێین ئەوە ئەدەبێکی باڵایە. من لە ئێستای ئەدەبی فارسیدا زیاتر ئەزموونی چیرۆکیان سەرنجم ڕائەکێشێ..لەسەر ڕووبەری شیعری کوردی ئەم دوو دەیەی دوایی ،سوهراب شیعری مردووی زۆری خستۆتەوە. سەرسووڕمان بە ئەدەبی کەسێك بەو مانایە نییە ببم بە سێبەری ولێی نەبمەوە، لێی نزیك ئەبمەوە و گفتوگۆی لەتەك ئەکەم، بەمەبەستی جیاوازی درووستکردن نەك توانەوە لە سنووری شوناسیدا. ڕەنگە وەرگێڕان باشترین ڕێگە بێت بۆ پردی پەیوەندی، دەزگاکانی ئێمەیش خەمی بازرگانی وسوودیان پێش خەمە ڕۆشنبیرییەکە خستووە، مەبەستێتی دە جار ئەدۆنیس چاپبکات، دە جار ئەحلام موستەغانمی چاپکات، بەڵام نایەت دەنگە گرنەگانی دوای سەییاب و بەیاتی و ئەدۆنیس چاپبکات، کە شتێکی ترن، چ دەزگامان چ خوێنەرانمان ناگەڕێن دەنگی تر کەشفبکەن، تا ڕادەیەك دەزگا حەقێتی، لە بازار ئەترسێت.

پ7/ هۆکاری ئەوە چییە کە لە شیعری نوێدا زیاتر بەر تەکنیك دەکەوین بەر لە مانا، ئایە شیعر هونەر و زانستە یان مانا و خەیاڵ، تێکشکاندنی زمانی باو، چ ڕۆڵێکی لە بونیادی شیعری نوێدا هەیە؟

عەبدوڵا تاهیر/ لە پێشدا وتم شیعری نوێ شوناسی گۆڕاوە،هەر تەنها پەیوەست نییە بە بوونی دێرینەی خۆیەوە،لەم ڕووەوە مەرج نییە شیعر هەر بە شیعر بنووسرێت، بەڵکو بە پەخشانیش ئەنووسرێت وتیکلاوی سینەما و شانۆ و هونەری شیوەکاری وچەندینی تر بووە، ئەم تێکڵاوبوونە بۆ خۆی، تەکنیکی جۆراوجۆری ژانرەکانی تر دێنێتە ناو جیهانی شیعرەوە وشوناسی پێ دەولەمەنددەکات، لە زۆری شیعری کوردیدا ئەم تەکنیکە ئامادەیی وەهای نییە. جاران تەکنیکی شیعر هەر هونەری شیعر خۆی بووە، ئێستا تەکنیکی جۆراوجۆری سینەما و هونەری شیوەکاری و شانۆ و ...بۆ هاتووە.

پ8/ مامۆستا با کەمێك لەسەر چیرۆکیش بوەستین، کە باس لە قۆناغەکانی چیرۆکی کوردی دەکەین، بەسەر دوو قۆناغدا دابەش دەکرێت (حیکایەت وبەسەرهاتی لادێ، لە چیرۆك و گێڕانەوەی شار) زۆر جار چیرۆکی (چای شیرینی حسێن عارف)یش بە سەرەتای چیرۆکی شاریانەی کوردی دادەنرێت. تا چەند ئەم بۆ چونە ڕاستە؟

عەبدوڵا تاهیر/ مەرج نییە ئەم قۆناغبەندییە وەك یاسای لێبێت هەموو دنیای چیرۆکی کوردیی پێ بخوێنرێتەوە، یا بۆ هەموو سەردەمێك وهەموو ئەزمونێك بلوێت. دوای ڕاپەڕین وتا ئێستا گۆڕانکاریی زۆر بەسەر هونەری گێڕانەوەی کوردیدا هاتووە دەکرێت لە چەندین دەروازەی ترەوە بۆ خوێندنەوەی چیرۆکی کوردی بچین.
لە ڕۆمانی تورکیدا دوانەی لادێ و شار ئەبینرێت و لە لێکۆڵینەوەیشدا بەرچاو ئەکەوێت، بەڕاستیش ئەزموونی ڕۆمانی شار و ڕۆمانی لادێ دەخوێنینەوە، لەم نێوانەدا ڕۆمانی وا ئەبینیت هەردووی لەخۆ گرتووە، بەتایبەت ئەوانەی کە باسی هیجرەت لە گوندەوە بۆ شار دەکەن،لەم چەشنەدا ڕۆمانوس ناچارئەبێت باسی ڕابردوو و ئێستای کەسەکانی ڕۆمانەکە بکات،واتە ڕابردووی لەگوندا وئێستا و ئایندەی لە شاردا،لە یادمان نەچێت تورکیا شاری هەیە، بە هەموو مانای شار، کە کەسەکان تووشی نامۆیی ودلەڕاوکێ دەکات. لاموایە لێکۆڵەری کورد لەم ڕووەوە پەنایشی بۆ ڕەخنەی تورکی وعەرەبی بردووە،هەندێك جار دابەزاندنی بۆچوونی ڕەخنەیی ئەوانی دی بە وریاییەوە نەبێت،بە هەندێك زیادەڕۆییدا ئەمانبات ،بەتایبەت کە دێین و بۆ زەمینەیەکی جیاواز ئەیانگوێزینەوە. ئەم قۆناغبەندییە هەندێك ڕاستیی تێدایە ،خۆ دەکرێت چەندین خەسڵەتی تر هەن چیرۆکی کوردییان پێ بخوێنرێتەوە.
پ 9/ بۆچی زۆربەی نووسەرانی ئێمە بەشیعر دەستپێدەکەن و دواتر پەل بۆ نووسینی ڕۆمان دەبەن و چیرۆکنووس لەو نێوەندەدا زۆر کەمە،

عەبدوڵا تاهیر/ وای بۆ ناچم هەموو شاعیران و نووسەرانی ئێمە وازیان لە چیرۆك وشیعر ونووسینی ترهێنابێت و ڕوویان کردبێتە ڕۆمان، چونکە شاعیران ونووسەرانی ئێمە ئەوەندە زۆرن بەقەد سوپایەکی ئێجگار گەورە دەبن،گەر بەو گشتگیرییە بوایە ئێستا لە ڕووی چەندایەتیشەوە بوایە ڕۆمانێکی زۆرمان ئەبوو.باوەڕ ناکەم چیرۆکیش ئەوەندە هونەرێکی ئاسان بێت هەروا بە خشکەیی بۆ ڕامکردنی بچین.

پ10/ زۆر جار دەوترێت چیرۆك مەشقە لە نێوان ڕۆمانێك بۆ ڕۆمانێکی تر، یان دەوترێت چیرۆك بۆ پێدانی پشووە بە خوێنەر لە نێوان کتێبێك بۆ کتێبێکی تر.

عەبدوڵا تاهیر/ ئەمە تەنها ڕایە،دەستور و یاسا نییە.ئەکرێت هەندێك ڕۆمانووس وچیرۆکنووس وا بکەن و وا بیربکەنەوە،ئەیشکرێت ڕۆمانوس وخوێنەری تر وا نەکەن.

پ11/ زۆرێك لە ڕۆماننووسان دەڵێن ئێمە دەتوانین ئەوەی بە ڕۆمان دەینووسین، بیکەین بە چیرۆك، یان ئەو چیرۆکەی دەی نووسین دەتوانین بیکەین بە ڕۆمان ئایە ئێوە چۆن لەم سەرنجە دەڕوانن کاری وا دەکرێت؟

عەبدوڵا تاهیر/ ئەمەیش شتێکی ڕێژەییە. ڕای هەموو چیرۆکنووسانی جیهان نییە. واقیعەن ڕۆمانوسی واهەیە، ڕۆمانی خۆی کردووە بە چیرۆکێکی کورت، یان چیرۆکی خۆی کردووە بە ڕۆمان.چەندین جار لە چاوپێکەوتنەکانیاندا باسی ئەم جۆرە ئەزموونانەی خۆیان کردووە. ڕەخنەگرێکی ڕووسی ڕایەکی هەیە ئەڵێت ڕۆمانی تاوان وسزای دوستۆیفسکی لە بنەڕەتدا چیرۆکێکی کورتە و بە زۆر ئەیکشێنێ و درێژی دەکاتەوە.چیرۆك بە هونەرێکی ئاسان نازانم،بواری درێژدادری نادات، ڕەنگە بتوانیت لە ڕۆماندا درێژدادری بکەیت، لە چیروکدا قورسە، ڕەنگە ڕۆمانوسی وا هەبێت لای قورس بێت بەو چڕوپڕییە بنووسێت، کە جیهانی چیرۆك گەرەکێتی.هەندێك لە ڕەخنەگران چیرۆك بە خزمی نزیکی شیعر ئەزانن. لە بواری شیعریشدا ئەم ئەزموونە هەیە،مەبەستم گۆڕینی جۆرە شیعرێك بە جۆرە شیعرێکی تر، بۆ نموونە شاعیرێك دێت، چوارینەیەکی نووسیوە و سەرلەنوێ دایئەڕێژێتەوە و ئەیکات بە شیعری سەربەست،بێدڵێر یەکێکە لەوانە، شیعری سەربەستی هەبووە،هاتووە کردوویەتی بە شیعری پەخشان،ئیتر بە گۆڕەی کەشوهەوا نوێکە کۆمەڵیك گۆڕانکاریی بە سەرا هێناوە،پێش

ئەویش،ئیلیزێۆس بیرترانی شاعیر، بابەتێکی لە ڕۆژنامەیەکی فەڕەنسیدا بڵاوکردەوە و پاشان کردی بە شیعری پەخشان.

پ12/ تاچەند دەبێت نووسەر بۆ خوێنەر بنووسێت، یان بەپێچەوانەوە نووسەر نابێت بۆ خوێنەر بنووسێت و ئەوە خوێنەرە دەبێت بۆ ئاستی نووسینی نووسەر بەرزبێتەوە؟ تۆ لەگەڵ کام بۆ چوونەدایت؟

عەبدوڵا تاهیر/ لە هەردوو حاڵەتەکەدا،واتە ئەگەر بیری لێ بکاتەوە، یا نەیکاتەوە، دەق خۆی لە بنەڕەتدا گوتارێکی ئاراستەکراوە ،بە مەبەستێك بۆ خوێنەر دەنێردرێت، یا با یاکۆبسنیانە بڵێین، دەق پەیامێکە،نووسەر بۆ وەرگرێکی دەنێرێت.
لەبارەی ئەو ڕایەوە زۆر وتراوە.ئیکۆ وا ئەبینێت کە نووسەر کاتی دانانی نەخشەیەك بۆ دەقێکی، لە هەمان کاتیشدا بیر لە نەخشەیەکیش بۆ خوێندنەوەیشی دەکاتەوە،جا خوێنەری ڕاستەقینە هەیە کە بە فیعلی کتێبەکە یا پەیامەکە دەخوێنێتەوە،جۆرێکی تر هەیە ڕەنگە دەقەکە بخوێنێتەوە،خوێنەری میسالییش ئەو جۆرەیە کە سەرچاوە و ئاسۆکانی دەقەکە بە باشی ئەزانێت .سەرچاوەکانی بواری گێڕانەوە،ئاماژە بە جۆرێك خوێنەری تر ئەدەن،پێی ئەوترێت، خوێنەری خەیاڵی کە بە ئاشکرا ناوی یا سیفەتێکی لە دەقەکەدا دێت. خوێنەر هەیە واقیعییە، واتە ئێمە کە دەقێ یا کتێبێك ئەخوێنینەوە ،خوێنەری ڕاستەقینەین، لە گۆشت وخوێنین ،بوونەوەرێکی کاغەزین نین،خەیاڵی نووسەر،لەناو دەقەکەدا نەیخولقاندووە، تیورداڕێژی بەناوبانگ ئایزر زۆر باسی خوێنەری ناوەکی کردووە و لای وایە، کە ئەم جۆرە خوێنەرە،کەسایەتییەکی گریمانکراوە،دەقەکەی لە پێناودا ئەنووسرێت،هەموو کارێکی ئەدەبی پەیوەندیی بە خوێنەرێکی نموونەییەوە هەیە توانایەکی چاکی هەبێت بۆ وەرگرتن.خوێنەری گریمانکراو بەرهەمی خەیاڵ و وێناکردنی نووسەرە لە کاتی نووسیندا. هەموو ئەمانە جیان لە خوێنەری واقیعی کە ئاستی وەرگرتنیان ئەگۆڕێت و ڕەنگە لەگەڵ ئاسۆی چاوەڕوانیی دەقدا بگونجئ َت وڕەنگیشە پێچەوانەی بکەوێتەوە. لە ئێستا سەرقاڵی وەرگێڕانی بابەتێکی گرنگم لە جۆرەکانی خوێنەر ئەدوێت.

لە حەفتاکاندا ئەو پرسیارە زۆر وروژایە ئەدەب بێتە ئاستی خوێنەر یا خۆێنەر بۆ ئاستی نووسین بەرزبێتەوە،پێشەکی من ئەڵیم ئەدیب سەربەستە چۆن ئەنووسێت وچۆن بە گوێرەی ئەزموونی خۆی بیر لە خوێنەر دەکاتەوە، ئەمە ئەمانباتەوە سەر مەسەلەی تەمومژ و ئەدەبی چینی باڵا و ئەدەبی چینی پەراوێز، کە ویستراوە بە زمانی تایبەتی

خۆی بنووسرێت. ئەدەبی شۆشیالیزم نموونەی نوخبەگەریی نەویستووە،بەم بۆنەیەوە چەندین نووسەریان لەناوداوە،دوور لە تارمایی ئەدەبی شۆشیالیزم لەم ساڵانەی دوایدا تاوانی شیعری قورس وتەمومژاوی ئەدەنە پاڵ هەندێك شاعیری گەورەی دنیا، لە سەروویانەوە ئیلوێت،گوایە ئەو شیعری لە دەس هەموو خەڵك دەرکرد ودایە دەست نوخبەیەك.

هەرێم لە تەنگەژی دابەش کارەکاندا لە غیابی حەولێک بۆ ڕێکخستن و یەکگرتنەوەدا ... شاهۆ حوسینی

هاتنە دەر و سەرهەڵدانی یەکێتی نیشتیمانی وەک هێز و هزرێکی سیاسی نوێ لە هەناوی پارتی دێموکراتدا لە ساڵی ١٩٧٥, لە میانەی قەیرانێکی سیاسی لەناو ماڵی کورد کە هەم بەرهەمی چڕیی بیر و هزری جیاواز و هەم بەرهەمی سیاسەتێکی ناوچەیی و جیهانی بۆ گۆڕاندنەوە ئەهوەنی و نەزم و لەناو بردنی بۆشایی دەسەڵات لە ناوچەی کەنداو بوو، لەگەڵ خۆیدا توخمی قەیرانێکی قوڵ و درێژمەودای هینایە ناو شەقامی سیاسی کورد، لەراستیدا سەرهەڵدانی یەکێتی نیشتیمانی و دوو لەت بوونی شەقامی سیاسی کورد، دوو لەت بوونی کۆمەڵگا و زەینی کوردی لە باشوری کوردستانی لێکەوتەوە، ئیتر لەمەوبدوا هێزی سیاسی کوردی تەنیا خەباتی لەیەک بەرەدا نەبوو، بەڵکو لەگەڵ ئەوەدا دەگەڵ دوژمنێکی سەرەکی کە دەسەڵاتی ناوەندی بوو لە کێشە و شەردا بوو، هاوکات بەشیک لە هێز و وزەشی بۆ بەربەرەکانی و ڕکابەرایەتی لەگەڵ لایەنیکی کوردی ترخان دەکرد، دیاردەی فرە دەنگی و فرە حیزبی ئەگەرچی لە کۆمەلگا دیموکراتیکەکان نیشانەی پەرە و گەشەی دێموکراسی بوو بەڵام لە کۆمەلگای نەریتی کوردستان کە لە حاڵەی شەڕ بۆ دەستەبەر کردنی مافەکانی بوو، خەسار و مووسیبەتێکی گەورە بوو، بە هۆی ئەوەکە کورد پێویستی بە یەکگرتووی و ڕێککەوتن هەبوو بۆ بوون بە هێز و پەیدا کردنی وزە و هێزی بەرخۆدان، بەڵام

سەرهەڵدانی سیستمی دوو حیزبی لە شەقامی سیاسی کورد بە مانای لێکدابران و لەکترازانی ناو ماڵی کوردی بوو، ئەو ڕەوتە هەتا ئەو کاتەی کورد لە شاخ بوو ڕەنگە کەشەی خۆقاندبێت بەڵام کەشەکە زۆر قوڵ و کارتێکەر نەبووبێت، بەڵام کاتێک لەپاش هێرشی یەکەمی هاوپەیمانان بەسەر سەدام حوسێن لە ١٩٩٠ و سەرهەڵدانی راپەڕینی جەماوەری و ئازاد بوونی بەشیکی زۆر لە کوردستان کە بە هۆی پشتیوانی هاوپەیمانان کە لەسەر پێشنیاری جان مەیجەر سەرەک وەزیرانی ئەو سەردەمی بریتانیا مەداری ٣٦ دەرجە داندرا و کورد بوو بە خاوەنی هەرێمێکی دەفاکتۆ، کێشە و قەیرانەکان قوڵتر بوونەوە، بە تایبەتی کە بەرەبەرەش پارتی کریکارانی کوردستان بەیەکجاری لە سوریارا رووی کردە قەندیل و وەک هێزیکی سێهەم کاری کردە سەر سیاسەت لە ناو ژێئۆپۆلەتیکی هەریمی کوردستان، ڕەوتی ڕووداوەکان شەقامی سیاسی کوردی گەیاندە سەر لێواری قەڵش و کەلێنێک کە لەلایەک پارتی دێموکرات و تورکیە و لەلایەک یەکیتی نیشتیمانی، پارتی کرێکاران و کۆماری ئیسلامی قەراریان گرتبوو، ساڵەکانی سەرەتایی دەیەی نەو ساڵەکانی حەول و کۆششی یەکێتی نیشتیمانی بوو بە پشتیوانی ئێران و پشتیوانی ناراستەوخۆی پارتی کریکاران کە لەگەڵ پارتی دێموکرات لە کێشە و ململانی دا بوو، بە پێڕەی هەژمۆنی و دەسەڵاتی خۆی لە هەرێمی کوردستان و سەپاندنی نەزمێکی هیرارشیک لە چوراچێوەی پارادایمی سوباتی هەژمۆنێکدا، بە جۆرێک کە خۆی هێزی هەژمۆن و نەزم دەر بە شەقامی سیاسی و کۆمەڵایەتی کۆمەڵگای کوردی بێت، بەڵام لە بەرابەردا پارتی دێموکرات بە پشتیوانی نیزامی سەددام حوسێن توانی پێش بگرێت بە پێکهاتنی ئەو جۆرە نەزم و ئەو سیستمە ، بۆیە لە درێژەدا ڕەوتی دۆخەکە جۆرێکی لە هاتەوە کە هەم یەکێتی نیشتیمانی و هەم پارت دێموکرات بوونی لایەنی بەرامبەریان قەبوڵ کرد و بەم شێوەیە سیستمی هاوسەنگی هێز و دەسەڵات هاتە ئاراوە، ئەو ڕەوتە هەتا بوونی مەرحوم جەلال تاڵەبانی وەک کەسایەتێکی کاریزماتیک و دەست ڕوویشتووی ناو یەکێتی نیشتیمانی بەردەوام بوو، بەڵام ڕەوتی ئاڵوگۆڕەکان کە بەسەر هەڵدانی گۆران و دابران لەناو ماڵی یەکێتیدا هاتە قۆناغێکی تازەوە، بە تایبەت لە ئاخرین هەڵبژاردنی پارلەمانی کە گۆران وەک هێزی دووهەم جێگای یەکێتی نیشتیمانی گرتەوە، ڕەوتێک پەیدا بوو کە ئارام ئارام پارتی دێموکرات بە تەمایە وەک هێزی یەکەم و هەژمۆن لە کوردستان ببێتە مەرجعی نەزم دەر بە شەقامی سیاسی هەرێم، بۆیە لە تەنیشت راکێشانی کەسانی سەر بە یەکێتی نیشتیمانی و بزووتنەوەی گۆران بە ناو پارتی و لەژێر ناوی سەنگەر گواستنەوە بە پارە و پۆست و مەقام و داخستنی

پارڵمان، رەوتێکی هینایە ئاراوە کە شیمانەی ئەوەی لێ دەکرێت حەولێک بێت بۆ پیکهێنانی سیستم و نەزمی سوباتی هێژمۆنیک لە هەرێم بە جۆرێک کە پارتی لە پێوەندێکی هیرارشیک بنیادنەری نەزمێک بێت کە خۆی وەک تاکە هێزی هێژمۆنی کوردستان لە پێوەندی هیرارشیکدا لەگەڵ هێزەکانی تردا پێوەندی هەبێت، واتە لە سەرووی قووچکەی دەسەڵات وەک تاکە هێزی خاوەن دەسەڵات و هێژمۆن دابنیشیت و هێزەکانی تر لە خواری ئەو قەرار بگرن.

ئاساییە لەوەها د□خ□ڵدا یەکێتی نیشتیمانی وەک هێزیکی خاوەن هێژمۆنی لەناو زەینی لایەنگرانی‌دا دژ کردەوە نیشان بدات و حەول بدات کە پێش بگرێت بە هێژمۆن بوونی پارتی دیموکرات و لە مەیدان بەدەر کردنی یەکێتی نیشتیمانی.

بە کورتی ئەگەر بم هەوێت ب□ی□م کە ئەو رووداوانەی هەرێمی کوردستانی گەیاندە ئێرە چی بوون، دەتوانم بڵێم کە بەردەوامی کەلێن خستنە ناو ماڵی کورد بە شێوەی دابەش کردنی پۆستی سیاسی، داهاتی ئابووری و جوغرافیای دەسەڵات لە غیابی هەرجۆرە حەولێک بۆ رێکخستن و یەکگرتنەوەی زەینی کوردی لە هەناوی تاکی کوردی‌دا لە تەنیشت حەولی پارتی دێموکرات بۆ گەیشتن بە کووچکەی دەسەڵاتی هەرێم، بوون بە تاکە هێزی هێژمۆن و سەپۆس دانان لە قەیرانەکانی سیاسی و ئابووری هەرێمی کوردستان کە بێ گومان بەرهەمی سیستمی ئیداری و سیاسی پێکهاتوو بە عەقڵیتی شاخ، گرینگترین هۆکار بوون کە هەریمی کوردستانی گەیاندە ئەو قۆناغە.

مێژوو شتێکی زۆر مەزنە‌ ئەگەر تەنها ڕاستی بێت.* … جوتیار

ڕایەکی کورت…

بە شێوەیەکی گشتی باسی مژوو باسێکی هەمیشەیی و نەپچڕاوی نێوان مرۆڤ و ڕابردوەکەیەتی یاخود بۆچونێکی دروست لە سەر مێژوو کە هەبێت تەنها مێژوو خۆیەتی، چونکە ئەو لەکرداردا نییە.

دەکرێت هەرکەس پێناسەیەکی جیاواز بدات بە مێژوو، هەرکەسەو لە تێڕوانینی خۆیەوە بۆ بونیادی (بوون)، یاخود لەسەر بونیادی پاشخانە فەرهەنگی و سۆسیۆلۆژیەکانی ئینسان، بەڵام هەموو ئەوانەش تەنها بەشێکن لە ئەبستارکتیزمی زیهنیەتی مرۆڤ، مەبەستم ئەوەیە بڵێم ئێمەی مرۆڤ هەمیشە لە بێهودەیدا مێژوو دروست دەکەین، دەمانەوێت خۆمان ببین بە کردار، بۆیە پەنا دەبەینەوە بەر ئەو فاکتانەی کە ئێستامان بۆ بسەلمێنێت.. ئێستامان نیشان بدات، من پێم وایە مرۆڤ بەدوا یادوەریەکانی خۆیدا سەرگەردان نییە ، بەڵکو مرۆڤ سەرگەردانی ئەوەیە کە نازانێت ئێستای چییە .. خۆ ثەگەر مۆڕاڵیترین بۆچونیش لەسەر مێژوو بڕوا پێبکەین ئەوە لەوە زیاتر نییە کە پێی وایە شەڕی چینە جیاوازە کۆمەڵایەتیەکانە بۆ بەدەستهێنانی شکۆمەندی لە بەرامبەر یەکتریدا.

خراپترین جۆری مێژزوو ئەوەیە کە هەمیشە دوبارە ببێتەوە، بۆ ؟ چونکە ئەو جۆرە دەرهاویشتەی خەلەلە فیکری و ئەقلیەکانە، ئەمە قسەی من نییە بەڵکو (جۆرج لۆکاش) وا پێناسەی کردووە؛ ئەو جۆرە لە مێژزو هەمیشە گیرۆدەی جوڵەیەکی لە دەست دەرچووی دەرەوەی کاریگەری ئەقڵە کە ناتوانێت لە ناو بازنەی خانە جێگیرو بە سیستەمکراوەکانی زیهندا پێناسەو شێوەیەك بە خۆی بدات؛ ئەگەر بمانەوێت باشتر لەو شیکردنەوەیەی تێبگەین پێویستمان بەوەیە پزیشکێك بهێنین و باس و ئەنالیزە لەسەر خانە شێرپەنجەیەکانی لەشی مرۆڤ بکات؛ تاکو لە ڕێیەوە بزانین خانە شێرپەنجەیەکان کاتێك لە ژێر کاریگەری ئەنزیمەیی دەردەچن چی رۆڵێك دەگێڕن لە ناو جەستەی کەسێکی بارگاوی بەو ئافاتە.

هەر لە زادەی ئەو ڕوئیایەوە پێویستە بەر لەوەی بگەرێینەوە بۆ ڕەگە سۆسیۆلۆژیەکانی کۆمەڵگای کوردی بە واتا مێژوویەکەی پێویستە بگەڕێینەوە بۆ پێکهاتەی جەستەیی(anatomic)ی سیاسی مێژزووی بزوتنەوەی کوردایەتی و ڕەهەندو ئیدۆلۆژیا نەخۆش و تکشکاوەکەی؛ ئەوسا بە باشترین شێوە ئەو جەستە و ئەقڵە هەلا هەلایە دەبینی کە بە درێژایی سەدان ساڵ وێرانترین و بێ ئیرادەترین بونەوەری کۆمەڵایەتی بەرهەم دەهێنێت بە سیاسی و ڕۆشنبیرو تاجیر و سەرکردە و جەنگاوەرتەوە.

ئێمە دەبێ ئێستا باش ئەوە درك بکەین کە هەڵخەڵەتاوترین کۆمەڵگای ناو ئەو تێزەین کە پێی دەڵێن مێژوو..

* تۆڵستۆی

گەمە قورسەکە نزيك بۆتەوە ....4 ... سەردار جاف

(بەشی چوارەم / ئێران) ...

هەر لە دەسپێکی شۆڕشی ئیسلامی لە وڵاتی شانشینی ئێران بە سەرکردایەتی ئایەتوڵلا خومەینی لە بەرایی ساڵی 1979 هەڵگری یەك دروشمی زەق بوو کە ئێستا خۆرهەڵاتی ناوین بە دەستییەوە گیرۆدە بوون، ئەویش هەناردەکردنی شۆڕشی ئیسلامی بۆ دەرەوەی وڵاتی ئێران، کە ئەمە خۆی لە خۆیدا پەلهاویشتنی مەزهەبگەرایی شیعەبوو بەرەو وڵاتانی دەوروبەر و ناوچەکە، سەرەتا لە ڕێگای چەند پارتێکی شیعە مەزهەبەوە پەلیان بەرەو ئێراق هاویشت، دەسەڵاتدارانی ئەو سەردەمەی ئێراق کە خۆی لە حزبی بەعس دەبینییەوە بە سانایی لە مەرامەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران گەیشت، بۆ ڕێگەگرتن لە تەوژمی ئیسلامی هەژموونی ئێرانی بە سەر وڵاتەکەدا، تاك لایەنە ڕێکەوتننامەکەی جەزائیری هەڵوەشاندەوە و نیەتەکانی هەڵگیرساندنی شەڕ دەستی پێکرد، لە ناوخۆیش دەستی بە سەرکوتکردنی ئەو بیرە مەزهەبییەکرد، لەم ڕووەیشەوە زۆربەی وڵاتانی عارەبی پاڵپشتی ئێراق بوون، تاکە وڵات سوریا بوو کە بە فەرمی پشتگیری لە ئێران دەکرد، ئەمەیش پەیوەست بوو بە دەرهاویشتە ناکۆکی خودی ئەو حیزبە کە بەبالی سوری و ئێراقی ناسراو بوو، هەر لە هەمان ساڵی کودەتاکەی ئێران بە سەر شاهەنشای ئێراندا کرا ، سوریایش لە ڕێگای محمد عایش و هاوڕاکانی هەوڵی کودەتایەکیان دا و سەرنەکەوتن.

لە ولاتانی سوریا و لوبنان و فەلەستینیش دوو حزبی شیعە مەزهەب سەریان هەڵدا و کەوتنە ناوانەوە و ئێرانیش تاکە فریاد رەسیان بوو تا بە ئەمڕۆیش دەگات ئەوانیش (حەماس) و (حزب اللە)، لەم جموجوڵە بە پەلانەدا ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا گورزی هەڵکوتانە سەر باڵیۆزخانەکەی هەر لە سەرەتای شۆڕشی ئیسلامی ئێران لە تاران بەرکەوت، سەرباری ئەوەیش هەندێك پێیان وایە پەیوەندی ژێربە ژێر لە نێوان (ئێران و ئەمریکا) هەبێت، چونکە لەوکاتەوە تا بە ئەمڕۆ دەگات ئەمریکا زور شەرمنانە باس لە پاڵپشتیکردنی

ئێران دەكات لە پەلهاویشتن و پشتگیریکردنی تیرۆر ، وتارەکەی ڕۆژی 13 / 10 / 2017 ترامپ زور بە شەرمنی هەڵوێستێکی ڕەزیلانەی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکای دەربڕی، ترس و بێ توانایی وڵاتەکەی لە بریاردان نیشانی هەموو جیهان دا، ئەمەیش بە ڕای ئێمە ئەو پەیوەندییە ژێربە ژیّرانە نەبێت هیچی دیکە نیشان نادات.

قۆرخکردنی ئێراق و سوریا و لوبنان و یەمەن و خولقاندنی ئاژاوە لە وڵاتانی بەحرێن و کوەیت و سعودیە لەلایەن ئێرانەوە بۆ خۆی هەندی بەڵگەی ئەوتۆ بە دەستەوە دەدەن کە ئەمریکا و ڕۆژئاوا هاوڕان لە سەر ئەو نەخشە ڕێگایەی بۆ ناوچەکە هاتۆتە ئاراوە و ڕۆڵی ئێرانیش چی دەبێت، ئەمە یەکێك لە سیناریۆکان دەبێت ئەگەر کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی پشتگیری ئەمریکا بن ، بەڵام خۆ بە دەستەوەنەدانی چین و رووس لە پرسی هەرەشەکانی کۆریای باکوور وای کردووە گەمەکە بۆ ئەمریکا قورس بێت، ئیدی ڕۆژگار چارەنوسەکان دەردەخات. یا ئەوەتا ئەمریکا و هاوپەیمانانی دێنە سەر بیروراکەی هینگتون و کێشمەکێش و ململانێی شارستانیەتەکان دەست پێبکات، یانیش ئەوەیە بلۆکی دووەم سەرکەوتن تۆمار دەکات و ئەو مەرامە بەدی نایەت و لە هەر دوو حاڵەتەکەدا ئێران مل بۆ داخوازی کوردان دەدات دەنا بۆ خۆی باش دەزانیت، چارەنووسی بە کوێ دەگات .

كڕۆنشتات، ڕاپەڕینی کرێکاران و سەربازان لە دژی دیکتاتۆریی بۆلشەڤیکەکان

نووسینی: نادری ئەحمەدی
وەرگێڕانی : هێژێن ..

سێردێم مانگی ئۆکتۆبەرە و لایەنگرانی بۆلشەڤیکەکان جەژنی مەرگی شۆڕشی ئۆکتۆبەر و هەڵوەشاندنەوەی ئیمپراتۆریەکەیان دەگێڕن و بێجگە لە پێداهەڵدانی زەبەندەی بۆلشەڤیکەکان، هیچ کاتێک ناچنە سەر کارکردی تێکدەرانەی خۆیان لە مەیدانی نێوخۆیی و دەرەکی و

تەنیا بۆ ئەوە هەوڵدەدەن، کە ڕووخسارێکی پۆزەتیف بۆ خۆیان بکێشن، بەڵام کەتوار شتێکی دیکەیە.

ساڵی ١٩٢١ کەمی خۆراک بوو بە هۆی زنجیرەیەک ناڕەزایەتیی فراوان لەنێو کرێکارانی مۆسکۆ و لەو بارەوە مانگی جەنیوەری کۆمەڵێک کۆبوونەوەی زۆر لەنێو کارخانەکان ڕێکخران و کرێکاران خوازیاری کۆتاییهێنان بە سەرکوتکردنی کرێکاران و سەربازییکردنی ڕێگەی کرێکاریی بوون. بەڵام بۆلشەڤیکەکان لەجیاتی ئەوەی کاروبارەکانی خەڵکی بدەنە دەستی خودی خەڵک و لە ڕێگەچارەکانی ئەوان کەڵکوەربگرن، ناڕازییانیان بە “ورگپەروەری” تاوانبارکرد و سەرکوت و فشارەکانی خۆیان بۆسەر کرێکاران زیاتر کردن و دەزگەی پۆلیسی نهێنی (چکا) بەردرایە گیانی ناڕازییان! لە ڕاستیدا کردەی دژە-خەڵکی و سەرکوتگەرانەی (چێکا)، یەکێک بوو لە هۆکارەکانی ناڕەزایەتیی کرێکاران و لەنێوان دیسەمبەری ١٩١٨ تاکو نۆڤەمبەری ١٩٢٠ ڕێکخراوە سەرکوتگەرە بۆلشەڤیکییەکان ٥٧٨ کەس لە خەڵکی ناڕازی کوژران و چل هەزار ٤٠٠٠ کەس واتە ٦% دانیشتووانی شاری (مۆسکۆ) دەستگیرکران! مانگی جەنیوەری تاکو مانگی مەی ١٩٢٠ زیاتر لە سێسەد و چل و پێنج ٣٤٥ کەس کوژران و پێش ئەوە دوو ٢٠٠٠ – سێ ٣٠٠٠ هەزار کەس لە زیندانیان لە سێدارەدابوون! بەشی زۆرینەی دەستگیرکراوان لاوانێک بوون، کە بەهۆی برسیەتییەوە نانیان دزیبوو! سەرنجڕاکێش ئەوە بوو، لە کاتێکدا کە بۆلشەڤیکەکان کرێکارانیان بە “ورگپەروەر” تاوانبارکردبوو، بەخۆیان لە بەرتەریی تایبەت سوودمەندبوون و کرێکارانی مانگرتوو بە پێشەنگیی کرێکارانی کانزاکار، کە لەنێو ڕاگەیاندنێک خوازیاری ڕاگرتنی بەرتەریی تایبەت و پشکبەندی دە ١٠٠٠٠ هەزار کەس لە پلەدارانی باڵای پارتیی بۆلشەڤیک بوون. سەربازانێکی خۆجێی کە بۆ سەرکوتی خۆنیشاندانی سەرشەقامیی کرێکاران هێنرابوون، تاکو لە کرێکاران تەقە بکەن، لە فەرمانی تەقەکردن سەرپێچییانکرد، بەڵام هێزە تایبەتەکانی بۆلشەڤیک ژمارەیەکی زۆر لە کرێکارانیان کوشتن و بریندارکردن. کۆبوونەوەیەکی گەورە لە هۆڵی شەمەندەفەری مۆسکۆ ڕێکخرا و هەزار پێنج سەد ١٥٠٠ کەس خۆنیشاندانیانکرد و سەربازانێک کە خوازیاربوون بە خۆنیشاندەرانەوە پەیوەستبن، چەکیان فڕێدا.

٢٣ی فێبریوەری دە ١٠٠٠٠ هەزار کەس لە کرێکاران ڕێپێوانێکی ناڕەزایەتییان ڕێکخست. لەو ڕۆژەدا لە شاری مۆسکۆ بڕیاری قەدەخەکردنی هاتوچۆ ڕاگەیێندرا. شاری کرۆنشتات بنکەی دەریایی بوو و کەوتووەتە دوورگەیەک لە کەنداوی فینلاند. دەریاوانانی کرۆنشتات

پێشڕەوانی شۆڕشەکانی ١٩٠٥ و ١٩١٧ ڕووسیە بوون و ترۆتسکی وەک “شانازی شۆڕشی ڕووسیە” ئێوانی ناوبردوون. دانیشتووانی کڕۆنشتات لە یەکەمین پێشڕەوان و داهێنەران و پێکهێنەرانی سۆڤیەتەکان بوون و ساڵی ١٩١٧ کۆمونەیەکی ئازاد و سەربەخۆ لە دەوڵەتیان پێکهێنابوو. بە گوتەی ئیسرائیل گێتزلەر Israel Getzler شارەزای پرسی کڕۆنشتات “... لەنێو خودی کۆمون بەڕێوەبەرایەتی کڕۆنشتات هەبوو، کە بە “کڕۆنشتاتی سوور” ناسرا و سیستەمی سۆشیالیستی؛ دێمۆکراسی و یەکسانی لەنێوان سەربازان و کرێکاران برەوی پەیداکرد و ئارەزوومەندیی بۆ دادپەروەریی کۆمەڵایەتی و چالاکی ڕامیاریی و پەروەردە و ڕاهێنانی سۆشیالیستی و هاریکاری هاوبەش سەریهەڵدا “.

مانگی نۆڤەمبەری ١٩٢٠ جەنگی نێوخۆیی ڕووسیە بە شکستی جەنەراڵ ڕانگل لە ناوچەی کریمە Crimeaی کۆتاییهات. لە هەمان کاتدا یاخیبوونە جوتیارییەکان لە گوندەکانی ڕووسیە لە دژی ڕامیارییە سەپێنراوەکانی پارتیی بۆلشەڤیک بەسەر جوتیاران تەواوی ڕووسیەی گرتبووەوە و مانگرتنێکی گشتی شاری پترۆگرادی گرتبووەوە.

٢٦ی فێبریوەری دەریاوانانی کەشتییە جەنگییەکانی پێترۆپاڤلۆڤسک- Petropavlovsk و سێڤاستۆپۆل – Sevastopol لە کڕۆنشتات کۆبوونەوەیەکی بەپەلەیان ڕێکخست و لێژنەیەکی لێکۆڵینەوە و لێپرسینەوەیان بۆ شاری پترۆگراد نارد، تاکو بەهۆی لێکۆڵینەوەی لە هۆکارەکانی مانگرتنی کرێکاران لە شاری پترۆگراد تێبگەن و ئەنجامەکەی بە دەریاوانانی کەشتییەکان ڕابگەیەنن. پاش تێپەڕبوونی دوو ڕۆژ دەستەی لێکۆڵەر ڕایگەیاند، کە سەرکوتی دەوڵەتیی هۆکاری سەرهەڵدانی مانگرتنەکانە لە پترۆگراد و بە دەرکردنی بەیاننامەیەکی یازدە خاڵیی لە سەرانی دەوڵەت خوازیاربوون، تاکو داخوازییەکانی خوارەوە جێبەجێبکەن:
بەڕێخستنی هەڵبژاردنی ئازادانەی سۆڤیەتەکان، بەدیهێنانی ئازادی ڕادەربڕین، ئازادی بڵاوکردنەوەی چاپەمەنی، ئازادی کۆبوونەوە و پێکهێنانی ڕێکخراوە کرێکارییەکان و داننان بە پێکهێنانی ڕێکخراوە جوتیارییەکان و چەپە سۆشیالیستییەکان و ئەنارکیستییەکان …

سەربازان و کرێکارانی (کڕۆنشتات)یش وەکو کرێکاران و خەڵکی شاری پترۆگراد خوازیاری یەکسانبوونی کرێ (موچە) و لابردنی ڕێبەندییە شەقامییەکان بوون، تاکو بە ئازادبوونی هاتوچۆ کرێکاران بتوانن خواردن بۆ خەڵکی شار بەرن، کە لەلایەن پۆلیسە ئابڵۆقەدرابوو. یەکەم ڕۆژی مانگی مارچ لە مەیدانی ئانچور، لەنێو کۆبوونەوەیەکی شازدە هەزار ١٦٠٠٠ کەسیی، پاش گوێڕادێران بۆ ڕاپۆرتێکی

لێکۆڵەرانە، کە پێشتر لەلایەن نوێنەرانی دەریاوانانی کەشتییە جەنگییەکانی پێترۆپاڤلۆڤسک و سێڤاستۆپۆڵ ئامادەکرابوو، بڕیارنامەیەکیان بەناوی بڕیارنامەی پێترۆپاڤلۆڤسک دەرکرد، کە تەنیا دوو کەس لە نوێنەرانی پارتیی بۆلشەڤیک دژی ئەو بڕیارنامەیە دەنگیاندا و لە بڕانبەردا زۆرینە بڕیاریاندا، لیژنەیەکی نوێنەرایەتیی تازە بۆ شاری پترۆگراد بنێرن، تاکو داواکارییە دەنگپێدراوەکانی کرۆنشتات بە کرێکاران و خەڵکانی مانگرتوو ڕابگەیەنن و لە ئەوان داخوازیبکرێت، تاکو نوێنەرانێکی بێلایەن بۆ کرۆنشتات بنێرن، بۆ ئەوەی دانیشتووانی کرۆنشتات لە ئەوەی کە لە پترۆگراد دەگوزەرێت، ئاگاداربکەنەوە. بەڵام ئەندامانی ئەو لیژنەیە پێش گەیشتنیان بۆ پترۆگراد لە نیوەی ڕێگا هەموویان لەلایەن دەوڵەتی بۆلشەڤیکی دەستگیرکران! پاش ئەو ڕووداوە، دووەم ڕۆژی مانگی مارچ کۆبوونەوەیەکی گشتیی پێکهاتوو لە نوێنەرانی: دەریاوانانی کەشتییەکانی پێترۆپاڤلۆڤسک و سێڤاستۆپۆڵ، ئەندامانی سوپا، کرێکارانی لەنگەرگە و نوێنەرانی سۆڤیەتی یەکێتییە کرێکارییەکان ڕێکخرا، کە ٣٠٣ کەس لە بەشداربووانی ئەو کۆبوونەوەیە بە هۆی پشتگیرییکردن لە بڕیارنامەی پێترۆپاڤلۆڤسک، کۆمیتەیەکی شۆڕشگێڕانەی کاتیی پێنج کەسییان هەڵبژارد. دەنگۆی ئەوە هەبوو، کە بۆلشەڤیکەکان بۆ تێکدانی ئەو کۆبوونەوەیە هێزیان بەڕێخستووە. لە نێو ئەو هەل و مەرجە (کرۆنشتات)ی شۆڕشگێڕ دروشمەکانی ساڵی ١٩١٧ واتە دروشمی “تەواوی دەسەڵات بۆ سۆڤیەتەکان”ی کردبووە سەردێڕی دروشمەکانی خۆی. دەوڵەتی بۆلشەڤیکی ڕێکخەرانی مانگرتنەکەی ئاگادارکردەوە و مانگرتنەکەی بە پیلانگێڕیی ڕێکخراوی سیخوڕیی فەرەنسە و جەنەراڵی پێشووی سوپای تزاری کزلۆڤسکی ناوبرد.

لەو بارەدا کرۆنشتات بۆ سەرلەنوێ خۆسازدانەوە هانایبرد و کۆمیتە و سۆڤیەتە کرێکارییەکان سەرلەنوێ هەڵبژێردرانەوە و حەوت سەد و هەشتا ٧٨٠ کەس لە ئەندامێتی پارتیی بۆلشەڤیک وازیانهێنا و لێرەدا سەرنجڕاکێش ئەوەیە، کە سێیەکی کەسانی هەڵبژێردراو بۆ کۆمیتەی کرۆنشتات لەنێو کۆبوونەوەی ڕۆژی دووەمی مانگی مارچ، بەر لەو ڕووداوە بۆلشەڤیک بوون. وێڕای ڕەفتاری توندوتیژانەی دەوڵەتی بۆلشەڤیکی، بەڵام یاخیبوونی کرۆنشتات ئاشتیخوازانە و دوور لە توندوتیژی بوو.

ڕۆژی پێنجی مانگی مارچ واتە دوو ڕۆژ پێش هێرشی سوپای بۆلشەڤیکەکان بۆ سەر کرۆنشتات و بۆمبارانکردنی، دوو کەس لە

ئەنارکیستەکان بەناوی ئێما گۆڵدمان Emma Goldman و ئەلێکساندەر بێرکمان Alexander Berkman وەک میانجیگەر پێشنیاری میانجی نێوان دەوڵەت و شۆڕشگێڕانیان کرد، بەڵام پێشنیارەکەی ئەوان لەلایەن دەوڵەتی بۆلشەڤیکی ڕەتکرایەوە. کرێکاران و شۆڕشگێڕان وێڕای پشتیوانی لێکردنیان لەلایەن خەڵکی کرۆنشتات، بەڵام تەنیا مانەوە و لە پشتیوانی شوێنەکانی دیکەی ڕوسیە بێبەشبوون. حەوتەمین ڕۆژی مانگی مارچ هێرشی سەربازیی دەوڵەتی بۆلشەڤیکی بۆ سەر کرۆنشتات دەستیپێکرد و لە شاری پترۆگراد بڕیاری فەرمانداریی نائاسایی (فەرمانداریی سەربازیی) سەپێنرا. هێرشی یەکەمی سوپا بۆ سەر کرۆنشتات تێکشکا و ژمارەیەک لە سەربازانی دەوڵەتی بۆلشەڤیکی بە ڕیزی یاخیبووان پەیوەستبوون و ژمارەیەکیش لە فەرمانی هێرشکردن سەرپێچییانکرد، بەڵام سەرەنجام پاش دە (١٠) ڕۆژ جەنگی بەردەوام، یاخیبوونەکەی کرۆنشتات سەرکوتکرا و بۆلشەڤیکەکان بە سەرکوتکردنی کرێکاران و سەربازانی یاخی، فەرمانداریی تیرۆر و تۆقاندنی خۆیان سەپاند.

ڕوزا لوکسێمبورگ Rosa Luxemburg لەنێو پەرتووکی شۆڕشی ڕووس، کە لە سەردەمی فەرمانڕەوایی بۆلشەڤیکەکان لە ڕووسیە بڵاوکردنەوەی قەدەخەبوو، ئاوا دەنووسێت ” … فێرکارییە بنچینەییەکانی تیئۆری لێنین و ترۆتسکی بریتین لەوەی کە ئەوانیش وەک کاوتسکی دیکتاتۆریی لەبەرانبەر دیمۆکراسی دادەنێن؛ “دیکتاتۆری یان دیمۆکراسی”! کاوتسکی و بۆلشەڤیکەکان پرسەکە ئاوا دەخەنەڕوو، هەڵبەتە کاوتسکی لە دیمۆکراسیی بۆرجوازی پشتیوانیدەکات. بەپێچەوانەوە لێنین و ترۆتسکی لە دیکتاتۆری و ئەویش دیکتاتۆریی کۆمەڵە کەسێک لایەنگریدەکەن، واتە دیکتاتۆری لە شێوەی دیکتاتۆرییەکانی بۆرجوازی! ئەوانە دوو جەمسەرن، کە لە ڕامیارییە سۆشیالیستییەکانەوە زۆر دوورن …. ڕوون و ئاشکرایە، کە پرۆلیتاریا دەبێت دیکتاتۆریی بکات، بەڵام دیکتاتۆریی چین نەک دیکتاتۆریی پارتیی یان دیکتاتۆریی دەستەیەک لە چین ! دیکتاتۆریی چین بەو تێگەیشتنەی کە لە دیمۆکراسییەکی بێسنوور، فراوانترین بیروباوەڕی خەڵکی لە ڕێگەی بەشدارییکردنی بێڕێگریی و ڕۆژانەی جەماوەرەوە بێتەدی…).

سەرچاوەی لێ وەرگیراو: http://www.mano-paltalk.net/pdf3/nk.htm

* ئەم وەرگێڕانە پێشتر لە نێو کۆشکەکەی دووەمی (خوێنی یاخییەکان) بڵاوکراوەتەوە : http://bit.ly/2kZN3Kj

بەرەو بەغـــــدا بکەونەوە ڕێ …
ئەرسەلان مەحمود

ئەوەی ڕودەدا، ئەوەنـدە پەیوەنـدی بەخـاك و کوردبـوونەوە نیە وەك ئەوەی ئیـدیعا دەکرێـت، بەهێنـدەی ئەوەی دەرئەنجامی حکـومڕانێتی فاشیـل و پێڕۆکردنـی سیاسـەتی هەڵەو هەڵوڕکـاری کـوردییە، ئەو حکومەتەی بەبێ ژێر نووس و بەرچاو ڕوونی 27 ساڵە لێدەخوڕێ، بەبێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوەو هەڵوەستەیەك لەسەر دوێنێ و ئێستاو ئایندەی ژیان و گوزەرانی خەڵك و جۆرایەتی و چۆنایەتی حوکمڕانێتییەکەی خۆی بکات، ئەو سیاسەتە بێپرەنسپ و شوناسەی سەرئەنجام هەم لەسەر ئاستە ناوخۆییەکەو هەمیش لەسەر ئاستە جیاوازەکانی دەرەوەی خۆی بەدۆڕاوی هـاتـە دەرەوە لەگەمەکەو شکسـتیخوارد، هەر ب□ی□ـش دەبینـدرێ دەڕێژەران و ئاڕاستـەکارانی ئەم سیاسەتە کورت و کوێرو هەمەکییە، ئێستا جگە ل□ تەخوینکردن و شکاندنی یەکتری، هیچ شتێکی دی ناڵێن و بێدەنگن !!

ســەیرکەن، پێشمەرگە لەچوارچـێـوەی ئۆپەراسـیـۆنە هاوبەشەکـانی هاوپەیمانی نێودەوڵەتی دژی داعش، ئەو جوگرافیایەی بەناوچە کێشە لەسەرو جێناکۆکەکـان لەدەستوری عیراقـدا ناسـراوە، نەك لەدەـست حکومەتی عیراق بەڵکە لەچنگ داعش ڕزگار کردو دەستی بەسەردا گرت، کەچی سەرکردایەتی سیاسی کورد لەبری ئەوەی وابکات لەڕوی دیرۆکی و عەقلانی و ئەزموونییەو□ ه□زموون و هەیمەنەی دەسەڵاتە کوردییەکەی بەسەردا بسەلمێنێت و بیکات بەجێگرەوەی هەمیشەیی، خۆشەیدا یانەو فرسەت بازانە هات و وەك دیفاکتۆو سەپاندنی ئەمری واقیع مامەڵەی لەتەکدا کردو، تاك لایەنەیش خستیە ناو پرۆسەی ڕیفراندەمەوە، بەمەیـش هەم بیـانووی دەستوریدا بەدەست دەوڵەتـی عیـراق و، هەم دەوڵەتە هەرێمایەتییە مەزهەبیەکانی گەیاندەوە یەك و هێنانییەوە سەر هەست، ئەمە جگە لەوەی پشتیوانییە دەولیەکانیش لەدەستدران، دواجار ڕوداوەکانی 16/10ی کەرکوك و دواتری لێکەوتنەوە!!

رەنگە هێنانەوەی ئەم نمونەیە کۆمەك ب□ پێدانی بەرچاوڕونی زیاترمان بکات، بەلشەفیکەکان، بۆ پارێزگاریکردن لەجوگرافیا سیاسیە تازە بەدەستهاتووەکەیان، لینیـن، ترۆتسکی ڕەوانەی لیتۆفسک دەکـات و

دەڵێت: بڕۆ لەپێناو مسۆگەرکردنی ئاشتی لەگەڵ ئاڵمانیا، ئەگەر ناچار بوویت تەنورەش لەپێبکە. دەی ئێمە نەبەلشەفی و نەلینینیش سەرکردەمانە، بەڵام ئەزموونی ئەوان و تەواوی جیهانیانمان لەبەردەستدایە، سەرکردایەتی سیاسی کورد لەبری خۆهاویشتنە ناو شەڕێکی ماڵوێرانکەرو نا بەرامبەر لەڕوی مرۆیی و سەربازی و لۆجستییەوە، لەڕاستیدا دەیتوانی زۆریش سەرکەوتووانە کار بەوەها لۆژیکێك بکات، دەیتوانی جەنگێك بخوڵقێنێت تەواو دەستوری و نوێی، تەواو بەمانا□و □□وا، کەچی نەك هەر ئەمەی نەکرد چەندەها ساڵە لەبری بەغداد بەرەو ئانکەرا دەڕوات، لەبری کێشکردنی کۆمەڵگەی دەولی، سەرنجیان گێژو بەلاڕێدا دەبات، لەبری لۆبی، لۆبیای حزبی دروست دەکات، لەبری ملدانە ئاشتەواوی کۆمەڵایەتی، پەرت و پەرێشانی دەکات، لەبری گەشەپێدانی دیمۆکراسیەت، پاڕلمان دادەخات، لەبری بەرین و بەرینتر پێکردنەوەی ئازادیەکان، نووسەرو ڕۆژنامەوان و ئازادیخوازان و مەلا تیرۆر دەکات، لەبری گەشپێدانی ژیان و ژیاری جقاکی، گەمە بەشکۆی نەتەوەو خاك و خۆیشیەوە دەکاو، تەواوی متمانەو تەواوی پردەکانی پەیوەندی□ ناوخۆیی و دەرەکییەکان بەڕوی خۆیدا دەڕوخێنێت!!

سەرئەنجام دەرکەوت، جوڵاندنی هەست و سۆزو حەماسەت و رومانسیەت، هەروك ئەوەی ئەرەستو دەڵێت: پایدۆسەو فڕی بەسەر لۆژیکەوە نابێت. لەو شوێنەی جەنگ دەستپێدەکات، ڕێك لەو شوێنەیش دیالۆگ کۆتایی پێهاتووە، بەڵام دواجار ئەلتەرناتقی دیالۆگ چییە؟ درێژەپێدانی جەنگە؟ ئایا توانای وەها جەنگین□□ك بوونی هەیە؟ بێگومان نەخێر، چونکە تەنانەت لەشەڕەکانی ناوخۆیشدا دوای هەر شەڕێك لایەنە شەڕکەرو خاوەن چەکدارەکان بەدەیان ڕۆژیان پێویست بووە تا خۆیان ڕێکبخەنەوە، ئەمە عیراقە، تورکیایە، ئێرانە، دەوڵەتن، پشتیوانی دەستوریان هەیە لەڕوی دەولییەوە، کوا لەکوێ لەسەر تۆ دەوەستن تا دوای هەر شەڕێك خۆت ڕێکدخ□یتەوە، کەواتا بەدیلەکە هەر دیالۆگەو، هیچ جۆرە ماکینەیەکی پڕوپاگەندە ناتوانێ شکستەکانت ڕوپۆش بکاو بشارێتەوە.

دواجار ریفراندەم و، ئەم سەرکردایەتییە سیاسیی□ی کورد، شکستیانهێنا، هۆکارەکانی ئەم شکستهێنانەیش هەمە لایەنن، زۆر قوڵن، ڕیشەین، تەنانەت زمانە فەرمی و گەلییەکەیشی تێکداوە، ئەوەی ئێستا بەموخاتب دەگیرێت لەناو کایەو مایە کۆمەڵایەتی و جقاکییەکەدا، زمانێکە وشك و برینگ و حزبی، کەس نایەوێ، کەس ناتوانێ لەکەس تێبگات، ئەگەر ناکەی ڕەوایە پاڕلمانت هەبێت بەڵام جگە لەدیوەخان

و تەشریفاتخانەیەکی ڕوت و ڕەجاڵی حزبی بەولاوە، هیچی تر نەبێت، کەی ویستت دایبخەیت و کەی ویستت بیکەیت□و□، کار بەیاساکانیشی نەکەیت و لەماوەی ئەم 27 ساڵەیشدە تەنها لەبەر شکۆی نەتەوەکەت نەتتوانیبێت تەلارێکی شایستە بەخۆی بۆ دروست بکەیت و هەر لەکۆنە تەلارە جێماوەکەی لەمەڕ بەعسدا بێت!! ئەگەر نا لەکوێی دنیا هەیە، حکومەتت هەبێت کەچی حیکمەت لەئاراستەو ئەداکردنیدا تەنهاو تەنها مەجازو میزاج و زەوقی ڕەمەکیانە بێت و نیوە زیاتری فەرمانگەو دامەزراوەکانی کرێگرتەو تەلاری ئەنجومەنی وەزیرانەکەی هەر تەلارە جێماوەکەی بەعس بێت، ئاخر چۆن دەبێت دامەزراوەی هەواڵگری و ئەمنیەت و ئاسایشت هەبێت، بەڵام بانێك و هەزار هەواوەو هەوەس بیت، وەزارەت و هێزی پێشمەرگەت هەبێت بەڵام یەك پۆش و پەروەردەکراوی سەربازیت نەبێت، چەك و جبەخانەو پۆشاك لەبازاڕی ڕەش بکڕیت، ئەرێ جەیشێك هەیە لەدنیادا سەربازی□کانی چەکەکەی شانیان خۆیان کڕیبێتیان؟ ئەرێ وڵاتێك هەیە ئابورییەکەی، سەرخان و ژێرخانەکەی هەروا سادەو هەوەسمەندانە لگاوی پێوە بکرێ یا تاڵان و بڕۆ بکرێت؟ لەبەر ئەوە ئێستا هیچ لەوە گرینگتر نییە ددان بەو شکستە هەمەکییاندا بهێنن، هیچ لەوە لەپێشتر نییە دەستبەرداری قسەی زل بن و بگەڕێنەوە بەر گفتووگۆی جیددی، دەوڵەت و دەسەڵات لەبنەڕەتدا هەلومەرجی ماف و ئازادی بۆ هاوڵاتیان دەبێ دابین بکات، نەك وێران و ماڵوێرانی بخوڵقێنێت.

•

•

•

•

نمایشگە (پەرتوکی ئەنارکیستی)لە لەندەن

ئەمساڵیش بۆ 36 هەمین جار (نمایشکردنی پەرتوکی ئەنارکیستی) لە لەندەن ڕۆژی شەمە ، ڕیکەوتی 28/10/2017 ، بەرپادەکرێتەوە. لەوانەیە ئەوە بپرسیت ” چ پێویست دەکات پەرتووکی زیاتر بکڕین، لە

کاتێکدا کە دونیا لەم پشێوی□دایە، کۆمۆنێتییەکانمان لەژێر هەڕەشەدایە؟ بۆچی هەر دەبێت تووڕەتر بین، بەڵکو دەبیت، جەنگاوەر و تێکۆشەر بین، دەبێت ئامادەی جەنگ دژ بە سیستەمەکە بین، نەک خوێندنەوەی هەندێک پەرتووک؟”

پەرتووکەکان تەنها ئامرازێکی گوێزەرەوەن ، ئەو بیرۆکانەی کە گرنگن ، لەنێو خۆیان هەڵدەگرن، لەنێو ئەم نمایشکردنە سەدان کەس دەبینیت قسەدەکەن ، لێدوان و مشتومڕ دەکەن، هەر ئاوا لەسەر بیرۆکەی ئەنارکیستی و ڕامیارییەکانی ململانێی تێکۆشانی چینایەتی، پێداگریدەکەن و بەڵگە دەهێننەوە. سەبارەت بەوەی کە دەتوانین ئەنجامیبدەین ، لێدوان دەکەین، بۆ ئەوەی بەرنامەکەی دەوڵەت و چینی فرماندەران لەنێو هەموو ڕۆژێکی ژیانی خۆمان، لە سەرتاسەری دونیا ، هەڵوەشێنینەوە.

لەنێو دونیایەك، کە لەوێدا ملیاردەر سەرۆکە و خۆی دژ بە دامەزراوەکان، دەزگەکان، ئەژمار دەکات، هاوکاتیش ڕاستڕەوەکان ترسی نامسۆگەریی ژیان دەقۆزنەوە، چەپیش بە ئێمە دەڵێت: ئەگەر ئێمە تەنیا دەنگ بە سەرکردە شێوە نوێیەکان بدەین، ئیدی کارمان مەیسەرە… لەو کاتەدا ئێمە دەبێت دوور لە سنووربەندیی بیرۆکە ساختەکان و فێڵکردن ، تەماشای ململانێیە ڕاستەقینەکان بکەین کە هەر ئێستا هەن و دەگوزەرێن. هەر ئاوا کە لە ڕابوردووشدا گوزەراون. ڕامیاریی ئەنارکیستەکان سەبارەت بە ململانێ، یان تێکۆشانی چینایەتی زیاتر [لە] هەموو کاتێکی دیکە گرنگترن.

ئەوانەی لەو چەند ڕستەی سەرەوەدا وترا ئەوانەن کە لە ڕۆژی (نمایشکردنی پەرتوکی ئەنارکیستی) لە تەك مشتومڕ و لێدوان و بەڵگەهێنانەوە و ئەزموونە کردەییەکان و بیرۆکە تازەکان پێشکەشدەکرێن، هیوادارین سوودبەخش بن.

شوێن:

Venue: Park View School , West Green Road , N15 3QR
Rail/Tube Seven Sisters (National Rail or Victoria Line) / Turnpike Lane (Piccadilly Line)
Buses: 41, 67, 230, 341 (Get off at stop near junction of Black Boy Lane and West Green Road)
Access: Full disability access.
Children: Crèche (2years -8years) and older kids space (8

(years upward
تكایە بۆ زانیاری زیاتر سەردانی ئەو ماڵپەڕەی خوارەوە بكە:
WWW.ANARCHISTBOOKFAIR.ORG.UK
هەرەها بۆ پەیوەدنیكردنیش تكایە پەیوەندی بەم ئیمەیل ئەدرەسەوە بكە:
MAIL@ANARCHISTBOOKFAIR.ORG.UK/ @ANOKBOOKFAIR
*خوێنەری بەڕێز ئەو ڕۆژە زیاتر لە 60 كۆڕ و سمینیار و وۆركشۆپ ئەنجامدەدرێن ، هەڵبەتە بەجگە لە نمایشكردنی فلیم لەبارەی پارێزگاریكردن و بەرەنگاربوونەوە .
دوو لەو كۆبونەوانە لەبارەی ‘باكور’ و ‘ڕۆژاوای’ كوردستانن.
یەكەم لەبارەی فەمنیزم و فەمەنیستی كورد، لە لایەن چالاك و نوسەر و ئەكادیمیست (دیلار دەریك) پێشكەشدەكرێت . ئەوی دیكە لەسەر (ڕۆژاوا) دەبێت كە لە لایەن دوو هاوڕێی ئینگلیزی-زمان پێشكەشدەكرێت، كە بۆ خۆیان 6 مانگ لە (ڕۆژاوا) بوون و ژیاون.

مانیفێستێك بۆ تێپەڕاندنی شكست

ژمارەیەك لە نووسەران و ڕۆشنبیران و رۆژنامەنوسانی هەرێمی كوردستان ئەم پشتگیریە بەرفراوانبەت و بەزوترین كات داواكاریەكە وەك ئەركەكی نیشتمان ئەنجام بدرێ رایدەگەینن ئەوەی لە كەركوك ڕوویدا هەرەسێكی گەورەیە بە سەركردایەتی كوردو داواش لە لایەنەكانی دەرەوەی پارتیو یەكێتی دەكەن بەیەكەوە بەرنامەیەكی هاوبەش دابنێن، تكایە بڵاو بكەنەوەو رای گشتی بە كۆبكرێتەوە تا بیرمەندانی كورد لە هەرشوێنێكی جیهان پشتیوانی خۆیان دەربڕن و هاوهەڵوێستی نیشان بدەن .

دەقی بەیاننامەكە
مانیفێستێك بۆ تێپەڕاندنی شكست

ڕوداوەكانی ئەم چەند رۆژەی دوایی لەكەركوكو شارەكانی تری كوردستان، لە پێش هەمووانەوە شكانی خێراو بەرفراوانی هێزی پێشمەرگەو بەهەدەردانی خوێنی دەیانو سەدان كەسیان، ئەمە جگە لە ئاوارەبوونی دەیان هەزار هاونیشتیمانی مەدەنیو لەدەستدانی

بەشێکی زۆری خاکی کوردستان لە چەند کاتژمێرێکدا، شکستو هەرەسێکی گەورەی تری مێژووی نوێی میللەتی ئێمەیە. ئەم هەرەسە لە شێوەی هەرەسی عەرەبە لە ساڵی ١٩٦٧دا لە بەردەم ئیسرائیلدا، ئیسرائیلیش لەماوەی شەش رۆژدا لەشکری سێ وڵاتی عەرەبی شکاندو ناچار بە تەسلیمبوونی کردن. وەکچۆن جەنگی ١٩٦٧ ی عەرەب نسکۆو هەستکردن بە وێرانبوونێکی سیاسیو ف□رھ□نگیو ڕۆحیی گەورەی لە دونیای عەرەبیدا بەدوای خۆیدا هێنا، ئەم شکانەی ئێمەش دەشێت دۆخێکی هاوشێوە لە کوردستاندا دروستبکات.

هەرەسی ئەم چەند ڕۆژەی دوایی ئێمە لە پڕو لە بۆشاییدا ڕووینەدا، بەڵکو بەرھەمی ساڵانێکی درێژیی شکستی بەرپرسیارێتی ئەخلاقیو سیاسیی نوخبە حوکمڕانەکەی کوردستانو بەرھەمی درۆو وەهمو خورافەتە یەك لە دوای یەکەکانیەتی. دەرەنجامی چەندان حیساباتی سیاسیی هەڵەو نارسیزمێکی سیاسیی بیمارو ترسناکە کە بکەرە سەرەکییەکانی لەناو تەلەفیزۆنەکانیاندا خۆیان وەك قارەمانی کەموێنەی مێژووی ئێمەو سەرۆکی هەمووشت زانو سیاسیی شارەزاو حەکیم، وێنا دەکەن. ئەم شکستە شکستی ئەزموونێکی سیاسیو عەقڵیەتێکی تایبەتی حوکمڕانییو شێوازێکە لە ئیدارەدان کە جگە لە نسکۆی گەورەترو قووڵتر، جگە لە کۆستی گەورەتر، هیچی تری لێ چاوەڕوان ناکرێت. ئەم نوخبە حوکمڕانە زیاد لە نیو سەدەیە ک□ مەڵگای ئێمە لەناو□و لە زیاد لە ئاستێکدا پارچەپارچە دەکاتو لە قەیرانێکیشەوە بۆ قەیرانێکی قووڵترو ترسناکتریش د□بات. هۆکاری ڕاستەخۆی شکستی ئەمجارە لاساریو عینادی سیاسیی بارزانییو پاشکۆکانێتی لە حیزبەکانی تر، کە بێباکانە ئاستی وێرانی بیرکردنەوەو ڕوانینی خۆیان خستە شوێنی هەر بیرکردنەوەو ڕوانینێکی ترو گوتارە بەتاڵەکەی بارزانیشیان بۆ سەربەخۆیی کرد بە تاکە ئەلتەرناتیڤێك بەبێ ئەوەی هیچ زەمینەیەکی سیاسییو یاساییو سەربازیی ناوخۆییو هیچ پشتیوانییەکی ئیقلیمییو نێودەوڵەتیشی هەبێت. بەس□ر□کیشەوە هەموو بەرخوردێکی لۆژیکی وعەقڵانییان وێرانکرد.

هۆکارە ڕاستەوخۆکەی ئەم شکستە بە ئاستی بیرکردنەوەو تەماحو خواستە شەخسییەکانی بارزانییەوە پەیوەستە، هۆکارە ناڕاستەوخۆو قووڵەکانیشی لەهەناوی ئەو ئەزموونە شکستخواردوو□وە دێتەدەر کە چارەکەسەدەیەکە لە هەر□م□دا سەروەرە. ئەم شکستە یەك شتمان پێدەڵێت: گەلی کوردستان شایانی ئەوە نییە نوخبەیەکی دەبەنگو نا بەرپرسیار بەرامبەر بە ژیانو ئاساییشی خەڵکەکەی فەرمانڕەوایەتی بکاتو بڕیار بۆ ئێستاو ئایندەی نەوەکانی بدات. ئێمە ئەو ڕاستییە

باش دەزانین کە ئەم نوخبانەی کوردستانیان گەیاندە ئەم داڕمانە سیاسییو سەربازییو ئیدارییو ئەخلاقییە، هەرچیەك بن پاڵەوانی دروستکردنی نیشتیمانێکی هاوبەشو هاونیشتیمانییەکی خاوەن مافو سەروەرییەکی نیشتیمانییو نەتەوەیی نین بۆ کوردستان. بە پێچەوانەوە ئەمانە پاڵەوانی شکاندنی بەها ئینسانییەکانو بکەری وێرانکردنی کەرامەتی تاکەکەسییو نیشتیمانیی ئێمەن. لە دوای ئەم شکستە گشتگیرەوە بارزانیو ڕەعییەتە گوێڕایەڵەکەی لەحیزبەکانی تر نە مافی ئەوەیان هەیە بەناوی گەلی ئێمەوە قسەبکەنو نەدەشتوانن لەمەودوا نوێنەرایەتی ئەو گەلە لەناوەوەو دەرەوەی کوردستاندا بکەن. ئەمانە یەك شوێنیان شایستەیە، دەرەوەی کۆمەلگاو مێژووو سیاسەت لە وڵاتی ئێمەدا. کوردستان ئەمڕۆ لەبەردەم بڕیاردانێکی ستراتیژی گەورەدایە. یان دەبێت ئەم نوخبە فاشلو نابەرپرسیارە خۆیان سزای خۆیان بدەن، بەزووترین کات دەستبەرداری دەسەڵات ببنو شکستی ئەخلاقییو سیاسیی خۆیان بەڕاشکاوانە بە ڕای گشتیی کوردستانو جیهان ڕابگەیەنن، یان ئەوەتا خەڵك پێیان بڵێت ئیتر بەسەو سزایان بدات. هەموو بژاردەیەکی دەرەوەی ئەم دوو بژاردەیە بڕیاردانە بە درێژەدان بە دووبارەبوونەوەی کارەساتەکان.

بە بڕوای ئێمە بۆ دەرچوون لەم قەیرانە پێویستە لەسەر سێ ئاست کاربکرێت:
ئاستی یەکەم: هەموو ئەو هێزانە کە بەشێك نین لەم نوخبە حوکمڕانە، لە پێش هەمووشیانەوە بزوتنەوەی گۆڕانو کۆمەڵو لیستی هاوپەیمانی بۆ دیموکراسی و دادپەروەری و نەوەی نوێو ئەوانیتر، پێویستە لەم سستیو سڕبوونە سیاسییە دەرچنو لەدەوری بەرنامەیەکی نیشتیمانی کۆبنەوە کە ببێتە دەرچەیەکی سیاسیی لەم شکستە نەتەوەییە. هەموو خۆ بە ئەلتەرناتیف زانینێك بە تاقی تەنهاو هەموو شێوەکانی نارسیزمی سیاسیی جگە لە درێژەدان بەو دۆخە کارەساتاوییەی ئەمڕۆکە هیچیتری لێ سەوز نابێت.

ئاستی دووەم: ئەمە دڵنیاین کە لەناو ئەندامو کادیرە گەورەو بچووکەکانی حیزبە سیاسییەکانی کوردستاندا بە یەکێتیو پارتیشەوە کەسانێکی خەمخۆرو دڵسۆز هەن کە وەك ئێمە تووڕەو ناڕازینو بەم شکستە نیشتیمانییو نەتەوەییە بریندارن. ئێستا کاتی ئەوەیە کە هەڵوێستێکی روونو دیاریان بەرامبەر ئەو سەرکردانە هەبێت کە بەرهەمهێنەری ئەم شکستەنو کار بۆ گۆڕینیان لە شوێنگەی دەسەڵاتدا بکەن.

ئاستی سێهەم: لەسەر هەموو هێزە سیاسییو مەدەنییەکان پێویستە کە

ڕێگریی لە دواخستنی هەڵبژاردنو درێژکردنەوەی زیاتری تەمەنی پاڵەوانی شکستی ئەمجارەو سەرۆکایەتیی نایاسایی بارزانییو پەرلەمانە کارتۆنییەکەیان بکەنو دەستبەجێی دەزگای بەدناوی ”ئەنجومەنی باڵای سیاسی کوردستان“ هەڵبوەشێنرێتەوە. داوا لە هێزو دەزگا نێودەوڵەتیو نەتەوە یەکگرتووەکان دەکەین سەرپەرشتی هەڵبژاردنێکی پاكو بێگەرد لە هەرێمدا بکەن، بۆ ئەوەی خەڵك بڕیاری مەدەنییو دیموکراسییانەی خۆی بداتو حکومەتە نوێکەی ببێت بە نوێنەری ڕاستەقینەی لە هەرێمی کوردستان.

ڕەئوف بەگەرد
ئاسۆس هەردی
ئاراس فەتاح
مەریوان وریا قانیع
شێرکۆ کرمانج
مەسعود عبدولخالق
نەجیبە مەحمود
چۆمان هەردی
نیاز عەبدوڵڵا
هیوا فایەق
هیوا قادر
روناك شوانی
شوان محەمەد
ئەحمەد میرە
سەردار محەمەد
ڕێبین هەردی
عەزیز ڕەئوف
ڕێواس ئەحمەد
کەمال چۆمانی
ئارام سەعید
دانا ئەسعەد
فەرمان ڕەشاد
شوان حەمە
هێمن حەسەن
نیاز نەجمەدین
ئاری ئازاد
عەدنان عەلی
نالیا ئیبراهیم

ئاسۆ جەبار
خالید حاجی شەریف
فەرەیدون کونجرینی
دانا کەریم
ئالان رەئوف
دڵشاد ئەنوەر
جەزا محەمەد
ئازاد عوسمان
خالید عبدولکەریم
بێستون ژاژەڵەیی
ئاریان رەووف
سیروان غەریب
ئاراس وەهاب